

ŽIENSKI SVET

LETO XVII
M A R E C
1 9 3 9

Angela Vodé: Po hudih izkušnjah / Milica S. Ostrovska: Tajno okence male gospodinje / Iva Breščak: Zemlja in rod / Olga Scheinpflugova: Obljuba / R. Korparjeva: Naše kmetice v boju proti Austro-Ogrski v letu 1917 / Anica Černež: Resnična in živa vzgoja / Umetnost / Javni dogodki, ki morajo zanimati tudi žene / Naše žene pri delu / Po ženskem svetu / Nove knjige / Priloge: Naš Dom, modna priloga, priloga za ročna dela

*Varuj in neguj svoje zobe,
dvakrat na dan s:*

Chlorodont zobno pasto

Darovi za tiskovni sklad

Za tiskovni sklad so darovale sledeče naročnice: g. Anica M. Cairo, ob obletnici smrti pok. g. Terezije Martelanc din 50'— in ob obletnici smrti pok. g. Josipa Pertota iz Rojana din 50'—. Po din 36'—: gg. Ida Vovk, Iva Žerjav; din 22'—: g. Dana Kajin; din 16'—: g. Olga Senekovič; din 15'—: g. Ivana Štimnikar; din 12'—: g. Ivana Rotar; po din 10'—: gg. Otilija Jug in Mica Lipovšek; din 7'—: g. Adolf Radan; po din 6'—: gg. Franja Kerševan, Pavla Zelič, Iči Turk, Zofija Smoković, Slavica Zaman, Tinuška Lazorko, Ant. Ukmar, Milka Brecljnik, Olga Čermelj, Tončka Čarga, Kristi Jelinčič, Danica Gruden, Leop. Ribarič, Justina Koren, Mimica Hrašovec, Franja Gaberc, Nada Čač, Karol Zadnik, Marjanca Stegnar, Milka Vrančič, Kati Malinger, Justina Novak, Ivan Šparenblek, Ela Michelitsch, Ivanka Turnšek, Zinka Belingar, Vilma Uršič, Vanda Kopp; po din 5'—: gg. Vera Šlebinger, Zorka Šmid, Fani Zupanc, Zofija Ferluga; po din 4'—: gg. Iva Prislan, Meta Mirnik, Mila Zupančič, Mena Gorup, Anica Pogačnik, Lela Mirk, Marija Resman, Mara Kramaršič, Karolina Vozel, Tončka Taučer, Julka Ameršek; po din 3'—: gg. Marija Slejko, Roza Blažič, Olga Grohovac, Malči Herceg, Jerca Vilman, Mavrica Legiša, Pavla Puhr, Angela Jelar, Reberník, Ivanka Veroga; po din 2'—: gg. Kaja Lebinger, Malči Kovač, Stana Borštnik, Jelica Čolović, Fani Krefl, Nežka Grimšič, Jožica Skala, Roža Kuharič, Marija Vivoda, Malči Pavlovič, Ivanka Čemažar, Asta Skaza, prof. Ada Žgur, Mari Lagoja, Frančiška Brečko, Ani Zajec, Heda Hudales, Malči Vilman. Cenj. gg. darovalkam iskrena hvala!

Ženski Svet izhaja vsak mesec v Ljubljani. Letna naročnina za list z gospodinjstvo prilogo «Naš dom», modno prilogo in krojno polo z ročnimi deli znaša *din 64'—*, polletna *din 33'—*, četrtletna *din 17'—*. Posamezna številka *din 6'—*. Sam list s prilogo «Naš dom» ali same priloge *din 40'—*, Za Italijo *Lit 24'—*, posamezna številka *Lit 2'50'*; za ostalo inozemstvo *din 85'—*. Račun poštne hranilnice v Ljubljani štev. 14.004. Uredništvo in uprava v Ljubljani, Tavčarjeva ulica 12/II. Telefon štev. 32-80. Izdaja Konzorcij Ženski Svet v Ljubljani. Za konzorcij in uredništvo odgovorna Milka Martelanc.

Tiska tiskarna Veit in drug, družba z o. z., Vir, pošta Domžale. (Predstavnik Peter Veit, Vir.)

ŽENSKI SVET

LJUBLJANA • LETO XVII. • MAREC 1939

Po hudih izkušnjah

Angela Fode

Zalougra Češkoslovaske je pomaknila močno v ospredje vprašanje slovanske skupnosti. Pobudo so dali mnogi značilni dogodki, ki kličejo k osvoboditvi in samopomoči.

Angleški ministrski predsednik se je tedaj zgrozil nad nezaslišano možnostjo, da bi svet začel vojno zaradi «nale državice, o kateri se včeraj ni vedel ničesar». To je resnično mnenje odločiteljskega političnega sveta o eni najnaprednejših držav na svetu! Približno tako mislijo tudi Francozi, in to ne samo državniki, marveč tudi večina naroda. Saj je celo list, kot je «La patrie humaine», zapisal, da je nemogoče opravičiti vojno, ki bi zahtevala žrtve «inteligentnih in svopodnih Francozov za nekulturno slovansko ljudstvo». (In vendar je to «nekulturno slovansko ljudstvo» Francoze že davno dohitelo in v marsičem tudi prehitelo!)

Nadaljnje grozeče znamenje, ki nam tudi mora odpreti oči, je dejstvo, da prodira pri nas Slovencih in menda pri vseh južnih Slovanih propaganda, ki dela proti zblizanju slovanskih narodov. Ta propaganda je znana že dolgo: oslabiti hoče položaj Slovanov zlasti s tem, da jih razdružuje in širi med drugim tudi nesmisel, da izvirajo Hrvati iz germanskega rodu Gotov ter da tudi Slovenci nismo Slovani, marveč potomci Germanov, ki smo prevzeli samo jezik Slovanov.

Ta znamenja bude slovanske narode k novi orientaciji, če tudi ubirajo državniki trenutno drugačna pota.

Res je, da so narodna preseljevanja, različne gospodarske koristi ter razni drugi vplivi že v preteklosti ovirali slovanske narode, da bi se zblizali med seboj ter iskali skupnih koristi, čeprav so veliko govorili in pisali o slovanski vzajemnosti. Toda politični voditelji slovanskih narodov so deloma zaradi omenjenih okolištin vodili čisto neslovansko politiko ter so se ozirali le na praktične trenutne koristi. Često pa je ena slovanska skupina izigravala drugo — na korist tretjega naroda, ki je ohranjal prav s to taktiko svojo gospodolastno vlogo.

Bistveno isto pot gre politika slovanskih narodov tudi po vojni.

Tako je ostala težnja po slovanski vzajemnosti le utopija zanesenjakov, ki je ne niso znali in zaradi raznih ovir tudi niso mogli postaviti v realen

okvir, v katerem bi mogli politični voditelji graditi svoje delo. Kljub temu se pa ne da tajiti, da je pomenila zavest slovanske skupnosti zlasti pripadnikom malih slovanskih narodov vedno močno moralno oporo.

Prvi oktober 1938. je pa pokazal Češkoslovaški in vsem slovanskemu svetu, da utegnejo biti zgrešene tudi druge, «realnejše» zveze, kakor bi jih mogla nuditi slovanska vzajemnost, ter da odpovedo zavezniki, ki so še do nedavna prisegali zvestobo in prijateljstvo. Strašna usoda Češkoslovaške je zlasti male narode prepričala, da morejo pričakovati od svojih močnejših pokroviteljev le brezbržnost in pohlep, ki povsod preži, da uniči našo mlado neodvisnost in kipeče sile mladih slovanskih narodov. Zato se začenjajo ozirati zlasti mali slovanski narodi mimo svojih državnikov po medsebojnem zblizanju ter razmišljajo, kako bi moglo to zblizanje prinesiti stvarnih koristi.

V vseh narodih so se poživile struje s tem stremljenjem in iz kulturnih glasil že odmevajo klici, ki vabijo k sporazumevanju. Kot prvi korak s širjo zasnovo moremo smatrati *k o n g r e s a m e r i š k i h S l o v a n o v*, ki je bil konec decembra v Pittsburgu in se ga je udeležilo 400 zastopnikov vseh slovanskih narodov, ki živijo v Ameriki. Glavni namen kongresa je bil, da pripravi kulturno zblizanje Slovanov v Ameriki. Sprejeta je bila spomenica s pozivom *k e n o t n i o b r a m b i s l o v a n s k i h k o r i s t i p o v s e m s v e t u*.

Toda te razveseljive glasove duši kajnovsko dejanje, ki ga je zagrešila Poljska nad Češkoslovaško v njenih najtežjih trenutkih, ko ji je padla v hrbet ter ji odvzela poleg tješinskega ozemlja, kjer prebivajo Poljaki, tudi pokrajine s čisto češkim prebivalstvom. Trdno je tudi vztrajala na odcepitvi Karpatske Ukrajine od Češkoslovaške ter s tem podprla zahteve starih slovanskih sovražnikov Madžarov. Tako so nastopili isti Poljaki, ki imajo v svoji državi okoli deset milijonov popolnoma brezpravnih narodnih manjšin, katere prav tako zatirajo, kakor sta nekoč njih zatirali Nemčija in carska Rusija.

Ali je s takimi «brati» mogoč sporazum in sodelovanje?

In vendar! Tudi nad Poljsko ne moremo obupati, če bliže pogledamo, kdo je tisti, ki je zakrivil to izdajstvo nad Češkoslovaško, kdo zatira ukrajinske in beloruske narodne manjšine na Poljskem, kdo noče ničesar slišati o slovanski Poljski. To ni razpoloženje in ravnanje poljskega naroda, marveč poljske gospode, plemičev, ki neomejeno gospodarijo na Poljskem in tudi lastnemu narodu priznavajo komaj malo več pravic kot svojim manjšinam. Saj poljsko ljudstvo nima niti pravega zastopstva v parlamentu ter bedno životari v skrajnem uboštvu. To ljudstvo ni moglo izreči pred svetom odločilne besede ob češki nesreči, saj je komaj moglo na svojih zborovanjih pokazati nevoljo nad početjem vladajočih. Kadar bo odločal o svoji poljski domovini poljski narod, tedaj bo nedvomno tudi Poljska pokazala svojo narodno zavest.

Tudi mi Slovenci in z nami Hrvati in Srbi se moramo zavedati, da je naša bodočnost v veliki meri odvisna od sodelovanja vseh slovanskih narodov, seveda le pod pogojem, da je to sožitje urejeno po načelu enakopravnosti in socialne pravičnosti, ki ne bo poznala izkoriščanih in izkoriščevalcev.

Nedvomno je treba misel slovanske vzajemnosti postaviti na realna tla, treba ji je dati novo vsebino, ki bo ustrezala današnjim razmeram. Samo na taki podlagi je mogoče ustvariti smernice, ki bodo dale težnji po slovanski skupnosti trajno vrednost, ker bodo v tej skupnosti tudi posamezni slovanski narodi videli svoje koristi. Kjer je mogoče, je treba v prvi vrsti navezati gospodarske stike, kjer to ni možno, moramo poglobiti vsaj kulturno sodelovanje. Zanesljiva pot do zbližanja je tudi medsebojno spoznavanje. Poglobimo se v razmere in življenje drugih slovanskih narodov, zanimajmo se za njihove posebnosti in navade, prevzemimo, kar je dobrega, dajmo jim priložnost, da tudi oni spoznavajo nas. Odstranjujemo vzroke, ki nas ločijo. Zlasti pa: vzgajajmo našo mladino v tem duhu, kažimo ji njeno nalogo, saj so morda prav Slovani poklicani, da pripravijo človeštvu lepšo bodočnost.

Najprej pa moramo v lastnem domu ustvariti pogoje za složno sožitje. Tudi pri nas je prvi pogoj ureditev skupnega življenja na podlagi narodne, kulturne in gospodarske enakopravnosti.

Še prej pa moramo v okviru lastnega naroda pokazati več dobre volje in manj sovražnosti — če nočemo postati plen tistih, ki preže, da bo dozorela naša razdvojenost.

Tajno okence male gospodinje

Milica S. Ostrovška

I

Gospa Ana je pomivala posodo; vse je pospravila in osnažila. Odpela si je predpasnik in ga tiho obesila na kljuko za vrati. Otroci so se v sobi odpravljali spat; Ema je sicer že spolnila trinajst let, toda prav je, da se otrok naspi in tudi Ani de dobro trenutek večernega miru.

Zdaj je v kuhinji vse tiho. Za danes je konec vseh nujnih opravil. Samo pletivo sušejo pridne roke, pa to le za oddih in zabavo. Od časa do časa zašušlja papir, ko mož obrne listino, ki jo je bil prinesel iz pisarne. Zdaj — droben pok pod štedilnikom — v toploti se je zgenilo sušeče se polence. In zopet v presledkih udarja s tenkim zvenkom pletilka ob pletilko.

Prav za prav je lepo pri nas tako zvečer, si misli Ana. Vem, da sem čez dan storila vse, kar sem zmogla, zdaj pa malo počivam in mirno premišlujem, kaj bo vse treba opraviti jutri, kaj kupiti na trgu, da bo izdatno in poceni, kaj se še da sešiti otrokom za pomlad iz stare obleke.

Nocoj pa je Ani še prav posebno prijetno. Niti vlažne lise ne opazi v kotu, kjer se od zunaj končuje strešni žleb, dasi jo po navadi tako zelo moti. Sama se zaveda neke spremembe in si jo skuša razložiti: da, prijetno je nocoj v toplem, saj je zunaj še mraz, čeprav je ves dan sijalo prvo pomladansko sonce.

Saj res, kako si pozabljliva, Ana, seveda — sonce — nekaj ljubelega, svetlega si doživela danes, zato ti je toplo pri srcu.

Nekaj ljubelega, svetlega? Moj bog, kako je smešna taka mala gospodinja, govori sama pri sebi. Kakšna malenkost more prinesiti prijetno spremembo v njeno revno življenje. Smehljaje, pol v šal bi jo rada zaupala možu.

Ana dvigne glavo od pletenja, ne da bi nehala sukati igle, in oprezujoče pogleda v možev obraz: svetlorjave trepalnice krijejo njegove oči in ves široki, gladki obraz preprežajo togi potezi. Ani upade pogum, kakor že tolikokrat. Ne bo ga motila in tudi pozneje mu ne bo rekla ničesar. Boji se gospa Ana, da bi je ne pogledal tako prezirljivo, kakor pogleda katerega otrok, če je zimil neumnost. Njen resni, trezni, hladni mož.

Morda pa se moti. Morda bi se nasmehnil in njegove mirne sive oči bi zazarele kakor nekoč, ko se ni bila njegova žena in se je veselil vsake njene drobne, ljubke domisljice. Morda bi jo celo zopet pobožal po roki.

Toda tedaj je bila še v službi, ni je trlo gospodinjstvo. Zdaj pa je že tako dolgo tega, kar skoro ne pride iz gospodinjstvi skrbí in mu mora večkrat potožiti, kadar išče poti iz dolgov in je sama ne najde. Ana je dobra gospodinja, nekako se, že iznosa, toda za druge pogovore zdaj ni več prilike in njej je radi tega včasí težko.

Njemu pa nič ni žal tistih prelepih ur? Ko so se njune besede igrale z lepoto?

Morda le še ni umil v njem tisti svet! Saj res, Ana, morda je prav tisti svetl vzrok, da mirni, potrpežljivi uradnik za prazen nič vzkipi, zakriči in zamahne po hiži, da se otroci preplašeno umaknejo spat. Je to le upor proti vsak dan enakemu, dušecemu življenju?

Vdruživ je pogledala v njegov obraz, toda tokrat ljubeče. Domislila se je, ko, likokrat je stiskala svoje sence k njegovim in jima je bilo toplo in le, a, da bi ne menjala z nikomur na svetu.

Pa vendar ne more spregovoriti zaupno in nežno in otroško vdano kakor nekoč.

Sicer pa, kaj bi mu tudi povedala posebnega? Da je stopila popoldne vsa zaposlena v sobico po kosarico s šivanjem, ker je hotela zakrpati fantov suknjic, in je sonce sijalo prav na njeno sliko, tisto, ki jo je bila s tako težavo kupila še kot dekle in je bila edina umetnina v njenem domu? In da ji je bilo, kot bi je videla danes prvič, in ji je priključala v spomin tiste lepe počitnice v planinah?

Da! Na oddih je bila šla s tovarišico. Julij je bil, niso se bili pokosili planinske nizke trave. Cvetja, cvetja vseh vrst! Murnov, čebel in vetra, ki je prinašal boleče trepenenje in ga obenem z rajilo roko hladil.

Toda od kraja se ji ni zdelo tako izredno lepo. Sele ko je stala za slikarjem, ki se je bil priklatil od nekod prav v bližino njene najljubše smreke, tiste, kamor je rad sedel kragulj, in je slišal pokrajno, se je vse spremenilo. Čudno moč je imela njegova roka. Z vsako barvo, ki jo je pritisnil na platno, je bil resnični svet vse lepši v njenih očeh. Našla je odtenke barv in občutij, ki so bile prej poznane in skrite. Vsak dan se je prikradla v njegovo bližino. Celo izletu, ki ga je priredila družba, se je rajši izognila. Nekega dne pa se je naposled opogumila in vprašala z glasom, ki je bil od razburjenja hripav: «Oprostite, ali prodajate take slike?» In pozneje še tiše: «So zelo drage?»

Odniehala je njegova roka, ki je na paleti mesala barvo, in obrnil je vanjo svetle, radostne oči v temnjem, od vetra, dela in skrbi razritem obrazu.

«Za vsakogar imam drugo ceno, gospodina! Kdor moje slike bolj ljubi, jo ceneje dobi.»

Tako sta se zmenila. Od svoje uboge plače je mesec za mesecem nosila obroke na pošto. Zdaj visi slika na zidu njene sobice. Nikoli več ni videla tistih krajev in tudi slike se je bila navadila. Sele danes jo je videla spet in bila je srečna od nje in je še nocoj.

Toda za moža to pač ne more biti važno!

Pridne roke sučejo dalje pletivo, da v presledkih udarja s tenkim zvenkom pletilka ob pletilko. Od časa do časa zašušlja papir, ko mož obrne listino, ki jo je bil prinesel iz pisarne. Zdaj — spet droben pok pod štedilnikom — v toploti se je zgenilo sušeče se polence.

Mirno je ta trenutek v domu male gospodinje. Skoro premirno. Njena misel je bila poiskala moževo, pa se je sredi poti ustavila, se zoget vrnila nazaj. In to boli, čeprav je od nekdaj tako.

II

Gospo Ano bolijo roke. Moj bog, kako daleč je od trga domov, če so torbe prepolne. In jeseni je vedno tako. Sadje teži kakor svinec. Pa vendar mora nositi, če noče vsak dan iz predmestja na trg. Ko bi le stanovanja v mestu ne bila tako draga! Tudi je Ana šibka in drobna, njen bledi obraz, ki pogreša sonca in zraka, oživljajo največ njene umne, temne oči z rjavkastim bleskom. Kar vleče jo k tlom. Zdi se ji, da so se ji od teže roke podaljšale. Ko bi je ne bilo sram, bi naslonila obe torbi na prizidek in se pošteno odpočila.

Prav v to misel se ji prismehlja nekdo, da se Ana zdrzne. Saj je to njena šolska tovarišica Sonja, zdaj bogata gospa! V zadregi zardi gospa Ana. Toda visoka, elegantna Sonja v lahkem krznenem plašču, ki se tesno prilega v pasu, se srečanja pristrčno veseli in nič ji ni videti, da bi bila opazila Anino skromno obleko in staromodni klobuk, ki ga ima nalašč za na trg, da ji ga sme tudi dež močiti po mili volji, kadar ne more nositi poleg torb še dežnika. Že večkrat sta se srečevali prejšnja leta, ko je hodila Sonja v mesto nakupovat. Zdaj pa sta se preselila z možem v mesto, pravi, združili sta se dve tvrdk, saj danes ne gre, če ni kapital prav trden. Veselilo bi jo, Sonjo, če bi jo Ana kmalu obiskala. In že sta se poslovili.

Ani ni prav nič za obisk. Toda žal ji je Sonje, ki je vedno tako preprosta in pristrčna v njo. In malce radovedna je tudi Ana, kako da stanujejo taki ljudje.

Tako se je odločila. Usnjene rokavice je dobro očistila z bencinom, skrbno je zlikala svojo trikrat prekrojeno žametno obleko in jo s kisom osvežila — imela jo je prvič pri sestrini poroki — celo klobuk je dala v predelavo, čeprav se je bila za letos odrekla takšni potrati.

Močno ji je utripalo srce, ko je pritisnila gumb na vratih. Ni ji bilo treba hoditi sem, se razburjati brez vsake potrebe, se je hudovala. Toda Sonjin topli stisk roke, njen počasni, toda pristrčni govor, pogled v njene sive tihe oči, so pomirile vzburkano Ano. In ko sedi v veliki sprejemnici, je Ani svečano pri srcu. Morda od svilenih zaves, ki se v gostih gubah spuščajo z visokega stropa do tal, ali od težke, dostojanstvene omare, ki je prav tako vidna za Sonjinim obrazom.

Pogovor zastaja, išče pripravnne niti: mladost, da, ko sta hodili iz šole in postajali po izložbah, si izbirali čudovitih tkanin za maškeradne kostime ali domače obleke, vse, da bi očarale »njega».

Smejeta se obe ženi, nekaj pa je le med njima, da nikakor ni tako kot nekoč. Ana čuti za vsako besedo nehoti izrečeno poniževanje, Sonja ga sluti, se boji govoriti odkrito; med nju se je vrinil nekdo, da si ne vidita več prav v obraz: široki, veliki gospod Kapital.

Šele ko Sonja odide iz sobe, da bi sama postregla gostji, se Ana upa ozreti po sobi in se zave, da je v domu, kot ga je videla kdaj samo v kinu, kamor jo je priimamila sosed, ki ji je film bil drugo, ali celo važnejše življenje.

Toda ne, vse to razkošje ne vzbudi v Ani zavisti; tako hladno je, ker je tako imenitno; kar bala bi se dotekniti teh velikih, gladkih ploskev omare. In stene tako stroge in neme!

Kajne, tvoja lepa, oljnata slika jim manjka, mala gospa Ana?

Kako sem zlobna, si misli. Nalašč iščem v tem stanovanju napak, nevoščljiva sem svedea! Morda pa ne? Tu med oknom visi velika, enobarvna slika, ki jo Ana komaj razloči. In nad mizico fotografija Sonje s sinčkom. In drugega nič.

Kako da Sonja ne ve, kaj pomeni slika barv in življenja? —

Še sta prijateljici posedeli nekaj časa, potem je Sonjo poklical telefon in Ana se je rada poslovila od sveta, ki ni bil njen. Prijateljice ni mogla povabiti, naj ji vrne obisk.

Ko se je vračala po predmestni cesti, kjer jo je glušil težek voz obložen s sodi in je včasi pridrvel avto, ki jo je vso zavil v prah, se ji je zazdela njena okolica od sile borna in nezadovoljnost jo je jela obletavati kakor trop nadležnih mušic. Ob bežnem pogledu skozi slučajno odstrto zarumenelo zaveso kletnega stanovanja je pozabila nanje. Moj Bog, koliko smradu, nereda in revščine! Kako jim mora biti težko stanovati takole! Ana si je jela zamišljati, kako bi celo to stanovanje naredila nekako prijetno.

Medtem pa je dospela blizu doma. Pritlična, majhna okna, ki sta jih dala belo pobarvati, so bila v njenih očeh ta dan ganljivo beraška. Iz spalnice je stopila v malo sobico, ki je bila družinsko, skromno svetišče, in zavzela se je, kako zelo tlači nizki strop, in vse stvari, ki ji je pridobila tako počasi in s tolikim trudom — koliko-krat je stala pred izložbo, preden se je naposled odločila, da je kupila lepo vazico ali ono poličico z zrcalom ali samo-svilenó prejo, da bo vezla blazino iz močeve obnošene suknje — vse te stvari so se ji zazdele danes revne, zbledele in starinske.

Potem je dvignila oči. In glej, saj ima sliko, oljnato sliko iz rok pravega umetnika! V sobi je bil že zgodnji mrak jesenskih dni in iz njega se je zdelo, da se sveti samo še sončno zelenilo gorskega pašnika.

Čudno tiho je postalo v njej kakor po težkem duševnem boju. Toda ne, še poslednjič se je započil vanjo dvom: kaj pa, če bi Sonja bila kupila tako sliko, kaj bi potem ostalo za Ano?

Daleč od nje je bila zdaj predstava zatohlega kletnega stanovanja, ki ga je bila videla mimogrede.

In spet: ne bodi neumna. Ana, slika je tvoja, slika je samo tvoje doživetje in samo tvoje bogastvo, nihče ti je ne more vzeti.

Tisti večer je bilo Ani zelo prav, da je mož spet enkrat prinesel delo iz pisarne in ji ni bilo treba veliko govoriti.

III

Zopet je bila pomlad. Kar neverjetno je, kako neopazno beže mimo gospodinje. Ane dnevi in meseci v enoličnih, neprestanih skrbah za družino. In zopet je prišla nedelja, topel pomladanski dan. Nikomur ni mar, da je njegova toplota samo varljiva. Vsa dolga cesta, ki pelje iz mesta na deželo in postaja z vsako hišo bolj kmečka, je praznična. Gospodinje so odprle okna na šir, same pa stojе ali pa celo sedijo pred hišami in opazujejo mestne izletnike.

Samo gospa Ana ne stoji pred hišo in se ne meni za čebljanje sosed. Sedi za zaveso pri odprtem oknu in krpa perilo zadnjega pranja. Veter nosi v sobo vonj po segreti, sveži zemlji; po neznanih, dišečih cvetlicah in zeliščih; v tišini doma, ki je navadno poln šumov in gibov in glasov, sega v dušo in jo polni z mehko otožnostjo.

In vendar je v tej samotni otožnosti počitek in nekaj kot sreča! Saj bi ji ne bilo treba sedeti danes sami v svoji sobi. Še celo prav toplo, kot že dolgo ne, ji je dejal mož, naj gre z njim in z otroki. Ana sicer ve, da ni rekel zato, ker bi bila sama doma, temveč sebi za družbo; in vendar ji je ljubo, da jo mož danes pogreša.

Nasmehnila se je in dejala: «Saj veš, da se dovolj nacapljam ves teden. Noge me skele in križ, da si komaj pričakam počitek.»

Zazdela se ji je, da je mož razočaran, ker ga je celo danes zavrnila z večnimi tožbami. Bilo ji je žal in naglo je spremenila glas: «Sicer pa, danes je tako lepo in

radi mene bi ne mogli tako daleč, kakor bi radi. Še veste, kako sem zaostajala zadnjič?»

Šest otroških oči je zažarelo v ponosu: saj res, vsaj v nečem že mater prekašajo. Dobrovoljno in skoro pokroviteljsko so jo pogledali, da se je morala nasmejati na glas.

Potem je zaklenila za njimi in z vzdihom olajšanja stopila v sobo. Navadno je družinica živela vso zimo v kuhinji, toda ob takšnih urah si je zaželela gospa Ana lepše okolice.

Nekje je zaigral radio. Zayzela se je Ana. Ni bila ne poskočna, ne plehka melodija. Kdo neki samuje tu v sosesčini in je sprostil tako čudežno glasbo, ki bi ji ne mogel pripevati, ker je vsa iz velikega, neznane sveta? Gospa Ana se je malo brigala za svoje sosedo.

In tudi že ne misli več na to, kdo bi bil nenavadni stanovalec.

Že jim je zapadla, čudovitim, komaj umljivim glasovom in roka s krpanjem se ji poveša. Oči pa se nevedoma srečajo s sliko na zidu in se zamaknejo:

Glej, saj slika živi. Sonce jo je zbudilo iz sna. Sonce, ki sije skozi prve srčaste liste lipe tam onstran, in veter, ki jih ziblje, da je vsa slika eno samo radostno migljanje, ena sama bogata igra svetlobnih, senčnih in prosojnih lis.

Toda Ana nič več ne ve za predmestno krčmo, za lipo in jasli pod njo, kamor vozniki privezujejo konje, ko gredo na polje.

Ana samo vidi, da se trava pripogiblje in se cvetje ziblje in se smrekove veje nagibljejo naprej in nazaj tik nad njimi.

Zajokala bi od sreče, ko je tako zamaknjena in se okno nenehoma veča in rase v vrata in prag, ki čezenj stopa v raj svoje minule mladosti.

Zadiši po planinskih travah, po materini dušici, drobne cvetke silijo na rahlo shojeno, dobro znano stezo k njenim nogam. V vetru lahko šušti planinska trava in dišeče smrekove iglice v božajočem zibanju tenko sikajo.

Prav pred to smreko je najrajše sedela in gledala v daljavo, k planinam; sneg v globelih se je bleščal in Ani je bilo, ko da ga vonja in sliši, kako rahli prsič drobno zveni, ko ga veter trga od strnjenih tal.

Potem oblaki, beli, rahli v modrini! In potujejo, potujejo! Še njihove sence so potujoče lise po travi, na smrekah, na planinah in — nebu — sence srčastih, neboljenih listkov sosedove lipe, ki Ana nič več zanjo ne ve.

Močnejše zvalovi glasba, hitreje se zdi Ani, da potujejo oblaki, in niže da se nagibljejo smrekove veje in kažejo trave svoje sivkaste, siloma obrnjene bilke.

In veter! Kako poje, žvižga in vabi in kliče s seboj. Ana je prosta spon, je mlada, je močna, hoče v življenje, ki je še vse polno nedognanih, tajnih lepot! Ana hodi z vetrom, hodi po nedotaknjeni travi, veter jo nosi vedno naprej, vedno hitreje v neznanje daljave.

In spet se zvoki mirijo, veter je tišji, Anin korak popušča. Počasi, počasi se vrača v pokrajino vroči pokoj sonca, ki pali nizko planinsko travo in omamlja človeka. Samo kakor enakomerna pesem murnov in brenčanje čebel in skoro neslišno šuštenje tropov plešočih mušic je še čuti v kristalnem zraku.

In v ritmu dostojanstveni, temni gibi — to je tisti kragulj, prav tisti, ki je bil sedel na vrh bližnje smreke in je oprezoval tako nepremično, da je Ana naposled zdvomila, ali ni tudi on samo veja.

Počasi pojenja glasba in svetloba ugaša. Sonce gre zgodaj v zaton. Še enkrat se dvignejo glasovi, še enkrat se skozi lipove veje prikraše sonce živo v Anin svet:

Glasovi se obotavljajo, počasi umirajo, zadnji zvok naposled onemljuje in — zgane se Ana. Najrajši bi si pomela oči. Torej tukaj je, v svoji pritlični sobici in na kolenih ji počiva šivanje, ki ga je bila nevede spustila iz rok.

Nasmehne se za trenutek svoji zmoti, v srcu pa zaboli.

Mala gospa Ana, skromna gospodinja iz predmestja, kaj bi ne šla rada malo zares v tisti lepi svet? Samo dve, tri ure vlaka je do tja, samo tri, štiri ure hoje do tja — gospa Ana!

Da, da, proč iz te tesnobe, iz teh nizkih sten, ki sta jih za silo okrasila, da niso kleti podobne. Proč iz teh malih, duševnih, nikoli ne odnehajočih skrbi, ki gnezdiijo v tem revnem, najetem domu.

Proč, proč, je šepetala Ana v nenadnem sovraštvu, solze jeze in studa so ji pri-
vtele v oči in zajokala je v onemoglem obupu, sunkovito, da so se ji tresla ramena.

Nekdo je šel mimo okna in koraki so Ano vzbudili. Zamahnila je vdano z roko: seveda bi šla, z vsem skelečim hrepenenjem svoje duše bi šla, toda zaman. Minuli so časi, ni več gospodične Ane, ki je brezskrbno zrla planine in sanjala o čudežnih dogodkih, o ljubezni in sreči.

Tu je samo gospa Ana in če bi se vrnila v tisti skriti raj, bi trava gotovo ne šuštelala več tako skrivnostno in bi veter ne pihljaj tako hladeče s snežnikov — saj bi vsi čuti gospe Ane bili prevzeti samo od skrbi za moža in otroke. In bi trava bila čisto navadna trava, ki jo pokosijo in služi kravam za krmo.

Dve, tri ure vlaka! Kaj bi je ves čas ne peklo, da bi mogla denar bolje uporabiti?

Sicer pa, Ana, saj je lepše zdaj, ko so potekla leta, sedeti sicer v predmestju, toda imeti takega navidez trdega moža, ki več o njem, da sta nekoč trepetala od srčce, ko sta nežno pritisnila sence ob sence, in tri otroke, tako žive in nagajive, in vendar tako vse ti sama, tvoje meso in tvoja kri in tvoja duša — kakor pa stati sama in zapuščena tam pod samotno, veliko smreko in iskati v varljivih daljavah?

In tajno okno imaš, Ana, okno, ki moreš ob vsakem času videti v njem svet barv, svetlobe in zvokov in se zna celo spremeniti v vrata in prag kakor danes, da moreš skozi ubežati za hip tesnobi in težavam prebornega življenja!

Še hvaležen pogled na zdaj že temno sliko in znova je zapičila iglo v strgani fantov rokav.

Ko pa je nekdo pritisnil na gumb, ki ga je bil nekoč njen mož sam pritrdil, in je šla odpirat, ji je kri nemirno bila v sencih. Poljubila je otroke, kakor bi jih že dolgo ne bila videla in bi se hotela prepričati, da so res tu in so njeni. Kradoma so jo pogledali nekoliko v čudu. Možu pa ni pogledala v obraz. Bilo ji je, kakor da se je proti njemu prvič v življenju nekako pregrešila, da še sama ne ve prav kako.

Zemlja in rod

Iva Breščak

V teh pustih jesenskih dneh, ko čez vso širno lombardsko mesto in planoto zastira razpeta plast goste megle daljne oblike in sinjino gora, ko gazijo noge blato in mrtvo listje, ko je zrak nem in so kretnje ljudi po ulicah okorne in je vsa narava žalostno zamišljena — v teh pustih dneh mislim nate, o ti moja lepa, daljna, s svetlim in mehkim jesenskim soncem blagoslovljena Vipavska! Ti trda, težka in lahka vipavska zemlja; ti kraška, od krvi rdeča in od kamenja siva!

V teh pustih dneh potujem tja gor k vam.

Kakor v toplem avgustovskem dnevu sedem na pobočje Nanosa in vsa Vipavska leži pred mojimi živimi očmi: na desni jo objemlje očanec Čaven, na levi stari naš Kras, ob zahodu se koplje v zlati kopreni sončnih žarkov.

Sonce, čista sinjina neba in tišina počiva nad to veličastno podobo, v tem čudovitem miru se v takih trenutkih iz zamaknjenih misli razpenja pred očmi in pred dušo usodna zgodovina tega kosa zemlje in njenega rodu.

Misli stopajo nazaj, v daljno, prastaro dobo, in oči gledajo vso vipavsko dolino, ves Kras zakrit v jaso prastarih gozdov. Tu pa tam se leskeče majhno kraško jezerce; skozi

dolino hiti v šumečih valovih reka, iz gozdov se čuje zamolkli glas divjih zveri. Bohotna, brezskrbna narava kraljuje in gospoduje — a ta zemlja, od prirode in usode zaznamovana, že prisluškuje daljnemu peketanju konj, ki nosijo iz nepoznanih dežel nepregledne čete jezdecov. Iz stoletja v stoletje drviyo skozi to dolino nemirna ljudstva, željna novih, sončnih dežel: Ilirci, Kelti, Rimljani, Markomani, Kvadi, Goti, Huni, Heruli, Vzhodni Goti, nemški Longobardi — pred kolikimi pohodi in krvavimi boji trepeta ta dolina! Z mečem v roki so si jo prisvojili tudi naši pradedi. Prišli so od daleč; tam iz velikih ravnin, razpetih med mogočno Volgo in divjimi Karpati. Zasepljiva lepota obljubljenih dežel je gnala tudi nje z Obri vred s širnih ravnin južne Rusije preko hribov in dolin v tuje pokrajine. Premagali so stare prebivalce Rimljane, Ilirce in Kelte ter se polastili te nove zemlje. Na zahodu so se pozneje vneto spopadali s Longobardi in Furlani ter jih premagali. Z mečem so začeli obdelovati osvojeno zemljo in se tako z njo strnili v nerazdružljiv in blagoslovljen zakon. Zasloveli so kot dobri poljedelci — najprvotnejša in najplemenitejša čednost, po kateri se rod pogovarja z zemljo in z Njim, ki jo je ustvaril. Bili so tudi pridni živinorejci in čebelarji. Doba miru, blagostanja in slege v življenju kolektivnih zadrug je zavladala med Slovenci, doba popolne samostojnosti. A mir, blagostanje in samostojnost trajajo temu rodu in tej zemlji le kratka stoletja.

Skupno s Kristusovo vero pride med Slovence doba suženjstva.

Nedvomno tragično in težko pojmljivo je to nasprotje! Kristusov nauk, beseda, ki je odprla vrata zaslužnjem narodom, bila znanilka prostosti, miru in sprave, ta beseda je postala našim pradedom nositeljica suženjstva.

Prav ob tistem času zavlada sramotno podložništvo in robstvo, ki je postalo usodno za ves slovenski narod.

Patrijarh Pavlin II. si je nad vse prizadeval, da bi pokristjanil Slovence; v to svrho se je zatekel k samemu Karlu Velikemu in ga nagovoril, da jih je napadel in jih po kratkem boju zavzel. Patrijarh Pavlin II. jih je podredil krščanski veri, kralj Karel Veliki svoji oblasti in suženjstvu.

Naši pradedi so novim frankovskim gospodarjem, ki so jim prinesli Kristusovo vero, služili kot sužnji na njihovih gradovih in dvorih. Njihovi gospodarji so jih lahko prodajali in zamenjavali.

Ob lepi Adriji je cvetela ta žalostna kupčija s slovenskimi sužnji, kupčija, ki je trajala tja do konca srednjega veka. Slovenske sužnje so kupovali Madjari, Benečani in Grki, jih prevažali po morju in prodajali mohamedanskim vladarjem v Azijo, Afriko in na Špansko. Iz tistih časov slovijo še sedaj v ljudskih pripovedkah grozoviti pohodi Madžarov — «pesoglavci» imenovanih. Sedemkrat so šli po vipavski dolini in po Krasu, požigali, morili ljudi in jih vodili s seboj v suženjstvo.

In kolikokrat so pozneje v temnih nočeh plapolali ognji od Učke gore tja do Ljubljane; čez Vipavsko tja do Tolmina in oznanjali Slovencem prihod grozovitih Turkov, ki so leto za letom napadali slovenske pokrajine, požigali, ropali, morili in kakor Madžari vodili ljudi v sužnost.

V zgodovini so zapisani in med ljudstvom so zapleteni in živijo in bodo živeli kot tragične legende spomini na krute grofe, ki so gospodarili ljudstvu iz svojih mogočnih, bahatih gradov; spomini na tlako, na desetino, na tolminske in goriške punte, na nesrečne upornike: Ivana Gradnika, Gregorja Kobala, Lovrenca Kragulja, Martina Muniha in druge.

Zemlja in rod sta iz stoletja v stoletje stopala skozi trpljenje in nevihte — — — in vendar — — — — —

Obljuba

Olga Scheinpflugová (Prevedel Mile Klöpčič)

*Ne mine noč ne dan, da Ti ne bi obljubila, Ne mine ura, da Ti ne bi govorila,
kot sem obljubila, ko sem Ti oči zaprla, da bom Tvoje drage rože negovala
da bom pogumna, da vzdrži moja sila, in ljubezen prijateljev, ki Te je veselila,
da bom dočkala in Ti sporočila, in Tvojo brezo, ki je zimò prebila,
kako je časa pest vse krivice strla. ko je Tebe, Ti moj edini, pobrala.*

*Ne bo minute, da Ti ne bi pošepetala,
kaj dela svet in kaj je z ljudmi in kako.
Né mine trenutek, da si ne bi tolažbe dajala,
da prideš póme s svojo mrzlo rokò.*

Pesem, posvečena spomenu nedavno umrlega pesnika Karla Čapka, izraža pretresljivo doživljanje večnostne vezi med dvema človekoma, ki sta si bila več kot življenjska tovariša. Zakon velikega Karla Čapka z Olgo Scheinpflugovo je bil idealna skupnost dveh močnih umetnikov, kakršne so v zgodovini, še bolj pa v sedanjosti prav redke. Dve izrazito švojski duševnosti — Čapek kot razumski, Scheinpflugova kot čustveno elementarni tip — sta se prekrasno dopolnjevala ne samo v vsakdanjem življenju nego tudi v literarnem ustvarjanju. Znano je, kako veliko moralno oporo je imel pisatelj v svoji ženi posebno zadnja leta, ko ga je neizproсна bolezen mučila do telesne okvare; prav tako pa je tudi znano, da je Scheinpflugova dala Čapku zamisel za dramo »Mati«. Globoko notranje izživljanje pa prijetna družabna duhovitost sta dvigali umetnice do središčne osebnosti v Čapkovem literarnem krogu. Tako se tudi drugi veliki češki dramatik, František Langer, zahvaljuje njej za idejo »Dvainsedemdesetke«, močne drame, ki je dosegla odličien uspeh na beograjskem in zagrebškem odru, pripravljala pa jo tudi ljubljanska drama.

Olga Scheinpflugova-Čapkova je bila do usodnega prevrata med prvimi igralkami Narodnega divadla, zavzema pa tudi lepo mesto v novi češki literaturi. Izdala je več zbirk lirike in je avtorica mnogih romanov, novel in dram. Njena dela so znana tudi pri nas: ljubljanska drama je pred leti vprizorila duhovito »Okence« in »Gugalnico«. V Parizu izhajajoča »Pariser Tageszeitung« pa pravkar objavlja prevod njenega romana »Teta Ana«. — Prip. ur.

Naše kmetice v boju proti Avstro-Ogrski v letu 1917

Po »Politiki« priredila R. Korparjeva

Ob dvajsetletnici naše države je oživel spomin na junaško borbo bosanskih žen leta 1917. To je bila borba kmetic, nepismenih, neukih, borba mater, da rešijo gladu otroke in sebe. To ni bil pripravljen boj, izveden po določenem načrtu, ampak junaški nastop žen in mater, upor slabotnih, z motikami oboroženih žena proti močni in mogočni avstro-ogrski oblasti.

Kaj pripoveduje o vstaji njena voditeljica Ana Njego, nepismena kmetica, lastnica mlina in mati več otrok, iz Osenika v sarajevskem srezu:

„Leta 1917, ko je vojna vihra besnela na vseh koncih in krajih, so se valile skozi naše vasi dan za dnem reke vojaštva. Vojaki so bili sestradani in so jemali s seboj, kar je le bilo mogoče, posebno živino in žito. Poleg tega so orožniki popisovali vse, kar je še ostalo. Niso vpraševali, ali bomo imele še kaj za otroke in zase, samo ukazovali so: v sredo nam pripelji to in to kravo, toliko in toliko žita. V vasi je nastopila lakota, otroci so se začeli potikati po cestah, iskali so ostanke, ki jih je puščalo vojaštvo. Glad je bil čim dalje hujši, rekvizicije vedno pogostejše, obhodi in preiskave orožnikov vsakdanji.

Posvetovala sem se s svojo sestro in sklenili sva, da skličeva tajni sestanek žen v mojem mlinu. Po vaseh sva razposlali žene, ki so obvestile druge o tajnem sestanku. Odziv je bil nepričakovan. Nad tisoč žena je prišlo in sklenile smo, da pošljemo prošnjo generalu Sarkotiču: «Prosimo, da se takoj ustavi odvezemanje živine, ker nam otroci umirajo od gladu.» Moja sestra, ki je edina znala pisati, nam je prošnjo spisala. Tri izvoljene delegatke smo jo osebno odnesle generalu. General nas ni sprejel. Prošnjo je vzel njegov uradnik in nas obsul z neštetimi psovskami, ker smo prošnjo spisale v cirilici. Obljubljene odgovor smo pričakovale več dni, toda zaman.

Ponovno smo sklicale sestanek in sklenile, da ne bo prihodnjo sredo nobena gnala živine na trg. Pridejo naj samo žene, dobro oborožene s koli, motikami in vilami. Naše geslo je bilo: ne bomo več trpele, da bi po naših vaseh ropali živino, otroci pa umirali od gladu za tujčeve koristi.

Našemu pozivu se je odzvalo več kot dva tisoč žen. Niti ene glave živine ni bilo na trgu; zbirale so se same žene, oborožene s koli in vilami in pripravljene na vse. Ljudje so se čudili, kam gredo, črno oblečene in do zob oborožene. Nismo izzivale, samo čakale smo. Oblast je uvidela, da se snuje zarota in da ta dan ne bo nič živine. Pridrvela je policija, začel se je boj. Navalili so s pendreki, toda slabo so naleteli. Pri prvem spopadu se je zvalilo nekaj policajev po tleh. To je opogumilo ostale žene. Policijo smo preteple in pregnale, potem smo navalile na vojne dobavitelje. Medtem je dobila policija pomoč.

Iz Sarajeva so poslali četo konjenikov, ki so se kot besni pognali med nas. Sedaj je bil boj težji. Vojaki so mlatili po ženah s puškinimi kopiti kot po živini. Razjarjeni konjeniki so vpili: «Za koga hranite živino, gotovo za kralja Petra!»

Pa tudi sedaj nismo še odnehale, vlekli smo jih s konj, da smo lažje obračunale z njimi. Ko je poveljnik videl, kaj počenjamo z njimi, je planil med nje; začel sam mahati po njih in vpiti: «Sramota, kaj delajo z vami žene, in to naj bi bila policija, to naj bi bili vojaki?!» Policija je dobila novo pomoč, me smo omagovala, končno so zmagali oni. Tri so nas aretirali, druge pa razgnali.

Žene so vedele: dokler smo me zaprte, se bo ropanje nadaljevalo. Zato je bilo težko naše slovo. Toda že takrat so sklenile: osvoboditi jih moramo za vsako ceno.

Ko smo bile me zaprte v Sarajevu, so se v pustem, zapuščenem mlinu nadaljevali tajni sestanki; dokler niso določile: ta in ta dan vse žene pred palačo deželne vlade v Sarajevo z zahtevo; da nam izpuste Ano Njego in tovarišici.

Oborožile so se s kamenjem in se točno ob določenem dnevu in uri zbrale pred palačo deželne vlade. Bilo jih je toliko, kolikor jih do takrat Sarajevo še ni videlo. Kot na povelje so bile na poslopju deželne vlade razbite vse šipe in več kot tri tisoč žen je zahtevalo enoglasno: «Izpustite Ano Njego in tovarišici, drugače bomo vse razbile!»

Oblast ni vedela, kaj naj ukrene. Množica žen je naraščala, upor se je širil. Končno so nas izpustili. Toda me s tem še nisimo bile zadovoljne.

Tajni sestanki v mlinu so bili čim dalje pogostejši, naš cilj je bil: borba do zmage! Kmalu smo se spravile nad mitnice okoli Sarajeva. Zasedle in blokirale smo vse dohode v mesto. Živino, ki so jo nekateri hoteli odgnati vojnim dobaviteljem, smo s silo zavrnile. Po dolgih, surovih bojih so nas zopet premagali in nekatere tudi prijeti. Mene so zaprli v strašnico, druge pa v prostor, ki je bil ograjen z bodečo žico in so ga stražili vojaki. Po dolgotrajnem mučenju so nas končno izpustili. Naša zmagaja je bila popolna. Živine nam niso več jemali, konec je bila ropanja po naših vaseh.

Ko so se duhovi pomirili in smo mislile, da je vse pozabljeno, sem dobila poziv od vojnega sodišča zaradi veleizdaje. Enak poziv so dobile tudi nekatere druge razborite žene; med njimi moja sestra Jovanka, ki nam je bila spisala prošnjo. To je vedel vojni preiskovalni sodnik, pa jo je najprej nahrulil:

«Kako ste si upali pisati v cirilici? Kot učiteljica morate vendar znati oba jezika!» Name je zavrnil: «Vi ste povzročiteljica revolucije in spadate pod paragraf, ki določa smrtno kazen!»

Mesto mene je odgovorila moja sestra: «Me nismo niti hujskale niti povzročile revolucije. Protestirale smo samo proti nasilnim vojnim dobaviteljem, kateri so hoteli nas in naše otroke sestradati. Borile smo se samo za svoje pravice, za svoj obstanek.»

Kdo ve, kaj bi se nam bilo zgodilo, če bi se ne bil zrušil avstro-ogrski režim, če bi ne bilo prišlo do zedinjenja.«

Tako je pripovedovala Ana Njego.

*

Borb žen iz bližnje in dalnje okolice Sarajeva ne bi smeli pozabiti. Te borbe zaslužijo, da o njih pišemo, da o njih govorimo takrat, ko govorimo o borbi naših mož za osvoboditev jugoslovanskih narodov.

Resnična in živa vzgoja

Anica Černež

II

Človeka oblikuje v pravem pomenu besede le lastno polno in močno doživljanje. Samo to, kar zadene njegovo dušo, kar jo potrese in prevzame, zagradi in često do dna vznemiri, sprosti in dvigne, kar resnično zaživi v njej, utare življenja in njegovim pojavom pot do človeškega srca in življenja. Kdor ni na primer nikoli med bednimi začutil pomanjkanja in bede, kdor ni trpel s trpečimi, golimi in lačnimi, nima pravega čuta za pomanjkanje in revščino, čeprav je v današnjih socialno razgibanih časih lahko še toliko čul in čital o težkih socialnih razmerah pri nas in drugod, čeprav je morda zaradi poznavanja razmer trenutno pripravljen na socialno pomoč. Znanje pač ni življenje, ni vzgojenost, ki bi za vedno določala dejanja.

Vzgajanje je prebujanje in oblikovanje človeka iz njega samega, iz živih sil njegove prirode, ki ji je dano, da išče in spoznava, doživlja in čuti. Vzgoja samo tisti, ki zna buditi dušo k življenju, k doživljanju in začutenju vsega, kar zadeva človeka, v čemer se človek izraža, v čemer trpi in propada, raste, uspeva in zmaguje.

Vzgojenost je trajna in neminljiva, vedno živa sila v človeku, je njegova vzbujenost za dojemanje vtisov, njegova pripravljenost, da ob najrahlejšem dotiku z življenjem začuti, kaj je prav in kaj ne, kje je pravica in kje krivica, kaj je vredno ali nevredno, kaj pošteno, značajno, plemenito in dobro, kaj je moralno in kaj nemoralno, kaj je resnica, kaj lepota, kje je resnična potreba in beda itd. Lahko bi pač

rekl: prava vzgojenost je razgibano in polno, živo življenje človekove duše, je polnost in globina njenega doživljanja.

Pravo vzgojno delo se torej ne zateka k besedam in ne zaupa spominskemu znanju o tem, kar je pravilno in dobro. Resnični vzgojitelj ve, da so besede, ki ne zadenejo v živo, mrtve in prazne in da prej ali slej izzvenijo v trdem ritmu življenja. Zato ne daje naukov in navodil, pravil in zapovedi, temveč poskuša z življenjem samim, z njegovo prepričevalno silo in resničnostjo vzbuditi življenje v otroku, ki ga vodi in vzgaja.

Vzgojenost se javlja in kaže v vseh področjih človekovega izživljanja in udejstvovanja. Družabno vzgojen človek je poln resnične obzirnosti in priznavanja drugega, je tih in skromen, pripravljen k razumevanju tujega trpljenja, pripravljen k pomoči. Njegova prijaznost in vljudnost ni družabna krinka, njegova topla beseda ni fraza. Njegovo vedenje v družbi je brez poznavanja pravil bon-tona taktno in fino, umirjeno in prirodno. Vse v njem čuti drugega človeka, ob sebi, sluti njegovo duševno stanje, vidi njegovo željo. V družabno vzgojenem človeku je fin čut za osebno vrednost sočloveka, za njegove posebnosti in odlike. Vsako opravljanje in obrekovanje mu je tuje in odvratno. Njegov način občevanja s tovariši, s podrejenimi in nadrejenimi je enak, vedno topel in odkrit, takten in vljuden. Vsaka kretnja v občevanju, vsaka beseda in vsaka misel v družbi je izraz njegovega spoštovanja človeka, njegovega resničnega doživljanja: moj bližnji.

Socialno čuteč človek vidi si-

romaštvo, kjerkoli živi, kjerkoli se skriva. Ni mu za tisti navadni, zunanji način pomaganja, njegova vest se ne umiri z darovi in z miloščino. Hotel bi rešiti človeka v siromaku, hotel bi mu pomagati tako, da bi ne storil berača iz njega, da bi ne zadel človeškega dostojanstva v njegovi duši. Kdor je doživel siromaštvo in mračno bedo do dna, nima v svojem urejenem življenju miru, ne more uživati blagostanja brez očitkov vesti, ki je socialno prebujena in živa. Rajši se bo izognil siromaku ali se mu vsaj s toplo besedo opravičil, kot da bi šel mimo njega tako, da bi prezrl njegovo prošnjo.

Etično vzgojen človek čuti, kaj je dobro in prav brez vsakega poznavanja zakonov in etičnih pravil. V njem je razvita tenkočutno sposobnost presojanja pojavov in dejanj, razbiranja prave vrednosti stvari. Svoboden in samostojen je, neodvisen v svojem vrednočenju, ne pokori se slepo »javnemu mnenju«, ne prevzema sodb in obsojanja. Za dejanja, ki izvirajo iz njega, iz polnosti njegovega življenja, ne išče odobravanja in priznanja, upa si po notranji moralnosti prevzeti nase tudi zunanjo odgovornost in navidezno krivdo. Ne pozna dvojne mere, ne išče zunanjih kompromisov. Njegova moralnost je živ del njega samega, njegovega bistva, zato ne more drugače, kot da živi in dela iz sebe, po glasu svoje osebne vesti. Njegova dejanja so pravilna in etična, ne da bi jih iz strahu pred obsojanjem in pred kaznijo hote tako uravnaval.

Narodnostno vzgojen človek je živ člen svojega naroda. Z vsem, kar misli in čuti, je zakoreninjen v njem, vsako njegovo dejanje v narodu je izraz narodnostne zakoreninjenosti in pripadnosti. On čuje lepoto in pristnost narodovega jezika, čuti smisel in globino njegove besede, ljubi njegovo pesem, spoštuje njegovo izkustvo in modrost v narodnih pregovorih. Z vsakim človekom svojega naroda se čuti, notranje povezanega, usoda slehernega med njimi mu

je kot usoda lastnega brata. Ničesar narodnega ne taji v sebi, ničesar tujega ne prevzema brez prevdarka, v ničemer se ne spakuje, pristen je in priroden, kot je pristna in prirodna pesem naše mladine v planinah. Narodnostno živ človek ceni in spoštuje narodovo bogastvo, njegovo delo in blago, njegove kulturne dobrine, njegove kulturne tvorce. Nikdar ne daje prednosti tujemu, ne klanja se slepo močnejšemu in večjemu.

Tako bi lahko pokazali resnično vzgojenost v vseh kulturnih področjih in začutili bi, kaj je resnično in globoko religiozen človek, kaj iskatelj resnice, kdo je politično vzgojen javni delavec, kdo je notranje dozorel za doživetje lepote, kaj pomeni polnost izraza: kulturno živ človek.

Ob vzgoji bodočega rodu, ki raste v življenje, polno perečih socialnih vprašanj in živih človeških potreb, kričečih nesoglasij med besedami in dejanji, polno krivic in nasilja, bolečine in ponižanja, mora začutiti zlasti mati, prva in prirodna vzgojiteljica otroka, kaj pomeni v vsej globini beseda vzgoja, kaj se pravi mlado bitje resnično vzgajati. Jasno je, da zmore to veliko, največjo nalogo v življenju samo človek, ki je sam resnično vzgojen. Vsa vzgoja je torej predvsem samovzgoja, je približanje k življenju, začutenje njegovih resničnih vprašanj in pojavov, je začutenje človeka, spoznanje vrednosti in nevednosti, resnice in pravice. Začnimo torej, kadar se lotimo vzgojnega dela, najprej pri sebi. Zaživimo polno, resnično in živo, da bomo mogli male, neobgljene in nezrele prebujati v resnično in polno izvljenje. Vrhovno načelo slehernega vzgojnega dejanja naj nam bo zadnja pedagoška resnica in modrost: ne vzgajaš s tem, kar govoriš, temveč s tem, kar doživljaš in iz svojega doživljanja daješ. Nisi vzgojitelj po prirodenem ali poklicnem položaju, temveč po svoji notranji upravičenosti k vzgoji, po svoji lastni živi vzgojenosti.

Umetnost

Nekaj gledališke kronike ob 20letnici slovenske drame v Ljubljani

Dvajset let slovenske drame v lastni hiši. Dvajset let je doba, ki je zgradila naši gledališki umetnosti temelj, ki stoji tako trdno na naših kulturnih tleh, da ga nobena stvar ne more več uničiti.

Podoba gledališča oblikuje uprava, režiserji in igralci. Ob prihodih v zgradbo Drame naj imenujemo upravnike, ki so vodili teh 20 let usodo naše Drame: prvi je bil prof. Friderik Juvančič, kateremu je sledil mojster Matej Hubad, njegovo mesto je zavzel ing. Rado Kregar, po njegovem odhodu pa je postal upravnik Oton Župančič, ki mu načeluje še danes.

Ravnatelj Drame je bil ves ta čas Pavel Golia, le nekaj sezon ga je nadomestoval Milan Pugalj.

Med glavnimi, najbolj zaslužnimi graditelji naše gledališke umetnosti moramo imenovati na prvem mestu Hinka Nučiča (danes igralca in režiserja Narodnega gledališča v Zagrebu) ter samobitno osebnost Ignaca Borštnika. Če zasledujemo prvine, iz katerih so gradili naše gledališče, moramo ugotoviti predvsem dve glavni: literaturo in režijo.

Največja zasluga današnjega upravnika Otona Župančiča je, da je dal s svojimi prevodi klasiko, predvsem Shakespearea, Drami kvalitetno podlago. Režijsko delo in ideološka orientacija režiserjev pa bosta osvetlila razvoj in gibanje naše Drame v iskanju sloga.

Primitivna realistična osnova našega predvojnega gledališča je dobila s strani ruskega Hudožestvenega teatra za časa njegovih gostovanj in z včlanjenjem nekaterih ruskih igralcev (režiserja Borisa Putjata in Osipoviča ter Marije Nablocke) močno pobudo, ki sta jo podpirala ravnatelj Drame Pavel Golia in prof. Šest, oba sta delala pod dojmom ruskega gledališča, ki sta ga imela priliko dobro spoznati med vojno v Rusiji.

Režiser in igralec Milan Skrbinšek (gojenec Ottove šole na Dunaju) je bil kot Borštnikov učenec strog naturalist. Prof. Šest (tudi gojenec Ottove šole) je poleg rea-

lizma gojil tudi na podlagi svojih dunajskih študij klasiko: Shakespearea, Schillerja, Goetheja i. dr. Francoski klasiki (Rostand, Moliere) in francoske sodobne komedije so našle v režiserju Putjati izvrstnega interpreti. Domači realistični in romantični slog (Finžgar, Golar, Jalén i. dr.) sta gojila Fran. Lipah (absolvent dunajske igralske akademije) in Milan Pugalj. Na Cankarju pa so se poizkušali domala vsi režiserji v iskanju dokončnih slogovnih dognanj.

Prof. Šest je prinašal s svojih vsakoletnih študijskih popotovanj po inozemstvu vedno kakšne slogovne ali inscenacijske posebnosti, ter tako seznanjal gledališče z vsemi aktualnimi strujami, ki so se pojavljale v inozemstvu.

Zanimivo je zasledovati, kako so bile posamezne sezone v gledališču pod vplivom različnih režiserskih orientacij. V dobi največje Šestove delavnosti in tvornosti je cvetela romantika, klasika ter optimistični, vedri in lahkotni repertoarji; za časa Putjatovega dela so prevladovala realistična ruska dela ter francoska klasika in sodobna francoska komedija; Ciril Debevec je prinesel s seboj s praške igralske akademije nov nastroj ekspresionističnih režij in igranja, togost sloga, močno analitično poglobljanje v idejno vsebino dela in izrazito ideološko usmerjenost, ki terjala od gledališča, naj zadosti predvsem svojemu poslanstvu kot vzgojitelj naroda ter odraza narodove bitnosti. Debevečeva stroga ekspresionistična forma se je tekom časa izoblikovala v umerjenejši slog nadrealističnega podajanja, ki pa ima v sebi vse znake romantike. Če imenujemo pri prof. Šestu kot eno njegovih najznačilnejših režijskih potez optimizem, je karakteristika Debevečevih poudarjena resnoba.

Književnik in režiser Bratko Kreft je v svojih stremeljenjih zastopnik čistega realizma, ki močno korenini v sodobnem življenju in njegovih najaktualnejših pojavih, (kljub temu mu je tudi zgodovinska snov enako blizu). Njegove režije so zgrajene na zelo konkretni življenjski podlagi in se izživljajo v socialno kritičnem razčlenjanju iger ter v dinamičnem zunanem in notra-

njem podajanju literature in odrskih učinkov.

Nekoliko podoben, toda v nekih ozirih Kreftu docela nasproten je bil režiser ing. Bojan Stupica. Kot inscenator izrazit modernist-konstruktivist, kot režiser povsem socialno nastrojen, povdarja v svojih režijah realističnemu načinu nekoliko odmaknjeno, v telesno in inscenacijsko dinamiko zajeto socialno poudčrtano snov. Pri njem ima glavni pomen kretanje, dinamika in ideologija; literatura mu služi čisto le kot sredstvo in rahla osnova, ki si jo včasih popolnoma podredi za interpretacijo svojega življenjsko-nazornega gledanja.

Marija Vera je edina ženska v naši Drami, ki se udeležuje kot igralka in režiserka. Njene režije očitujejo izredno kulturo, žensko čustvenost, smisel za fine, predvsem ženski dostopne psihološke odtenke v igri. Pozna se ji, da se je šolala pri najboljših učiteljih in imela za časa svojega angažmana pri Reinhardtju za igrance umetnike svetovnega slovesa. Njene režije so večinoma dela Ibsena, ki je po svojem ustvarjalnem bistvu in borbenosti za žensko emancipacijo režiserki njenih kvaliteter posebno blizu.

Poleg navedenih režiserjev je vtisnila naši Drami močan pečat umetniške potence osebnost režiserja dr. Branka Gayelle, ki je režiral kot gost nekatere klasične in moderne komade. Ta umetnik družji v svojem gledališkem delu v lepi harmoniji vse prvine, ki so potrebne za idejno in zunanjo arhitektoniko igre, ki naj predstavlja v vseh izrazih dognano režijo. Njegova sugestivna režija je vzgojila naši drami nekaj igralskih osebnosti.

Iz tega kratkega orisa ideoloških orientacij naših režiserjev je razvidno, da imamo v Drami lepo število najrazličnejših ustvarjalnih prvin, ki je vsaka posamezna izmed njih enako dragocena in ki nosijo v sebi obilo možnosti za nadaljnji uspešni razvoj gledališča. Iz dela posameznih režiserjev, ki so vsak na svoj način pripomogli do skupnega uspeha, se je izoblikoval enovit realističen igralski slog, ki se pač pod vplivom posameznih režiserjev in s karakteristiko in zahtevami posameznih iger prilagaja delu, ki ga vprižarjajo. S tem pa še ne

moremo reči, da nimamo več predstav, ki bi bile izrazito ekspresionistične, impresionistične, klasične ali naturalistične.

Pri uspešnem dvajsetletnem razvoju naše drame so odločilno vplivale tudi močne igralske osebnosti: Borštink, Nučič, Skrbinšek, Levár, Putjata, Rogoz, Cesar, Kralj, Jan, Gregorin, Avgusta Danilova, Borštinkova, Šaričeva, Marija Vera, Nablocka in drugi.

Prav tako važen vpliv so imela tudi gostovanja slovitih igralskih skupin ali tudi posameznih igralcev in igralk. Hudožestveno gledališče nas je seznanilo z Germanovo, Grečev, Krizanovsko, Knipper-Čehovo, Mansvjetovo, nadalje smo spoznali veliko francosko igralko Cécile Sorelovo, potem Gajdarovo, ki je gostovala s svojim možem; v izredno lepem in živem spominu so nam gostovanja Čeliov, zlasti Hübnerova, Dostalova in Scheinplugova; od domačih umetnic pa smo videli Viko Podgorško in Deso Dugaličev.

Zanimivo je tudi, kako so bile zastopane ženske avtorice v pestrem repertoarju, ki ga je črpalo gledališče iz svetovne literature. Iz poljske književnosti je vprižorilo Zapolske «Moralo gospe Dulske» ter Nalčowske «Dom žena» v režiji Marije Vere, ki jo štejejo tudi med avtorice, ker je zdramatizirala in zrežirala Tavčarjev roman «Visoko kroniko». Spoznali smo tudi Mayove «Moj bebi», Scheinplugove «Gugalnico» in «Okence» ter Žene na Niskavuoriju, delo Finke Helle Vuolijoki.

K sklepu naj omenimo še proslavo dvajsetletnice, odkar igra naša Drama v lastni zgradbi in spominsko obletnico Cankarjeve smrti. Ob tej priliki je gostovala v dvajsetih letih prvič mariborska drama v Ljubljani ter je vprižorila Cankarjevo dramo «Kralj na Betajnovi». Občinstvo in kritika sta z izredno toploto sprejeli to gostovanje. Ljubljanska drama pa je igrala tudi prvič v dvajsetih letih v Mariboru Cankarjeve «Hlapce» ter je bila prav tako gostoljubno sprejeta in je žela velik uspeh. S tema gostovanjema je storjen prvi korak za zблиžanje obeh gledališč, kar je vsekakor velikega kulturnega pomena za nadaljnje gledališko bodočnost.

Maša Slavčeva

Dve češki umetnici v Ljubljani. Stopenjadesetapredstava «Prodane neveste» na ljubljanskem odru je bila res svečan dogodek. 17. februarja je gostovala v vlogi Marinke Jarmila Novotná. Pela je v češkem jeziku. Svetovno znana umetnica je privabila toliko občinstva, da gledališče ni moglo spre-

jeti vseh, ki bi jo bili radi slišali. Z elegantno, krasno pojavo, s čudovito obvladanim glasom, z neprisiljeno, priprosto igro in s pristrčno sladkim smehom je očarala tudi najbolj hladnega gledalca. Ves večer se je čutilo nenavadno zblizanje med gledalcem in odrom, posebno pa v zadnjem dejanju, kjer je imela pevka več prilike, da pokaže svojo veliko umetnost.

Novotná se je ustavila v Ljubljani na poti iz Bukarešte v Cannes. Potem pojde še v Ameriko, kjer bo pela pod slavnim diri-

gentom Toscaninijem. Čeprav je tako zaposlena, je vendar obljubila, da pride prihodnjo sezono zopet k nam. V Ljubljani je bila jako zadovoljna in počutila se je «kakor doma».

*

Tudi Viktorija Švihlikova, mlada češka pianistka, nam je dala pravi umetniški večer in obudila lepe spomine na svoj prvi koncert pri nas. Njen učitelj prof. Kurc je slovenskemu glasbenemu svetu dobro znan; Švihlikova je med njegovimi najnadarnejšimi gojenci. Glasbeno kariero je začela na Češkem, kmalu se je udeležila natečaja v izvajanju Chopinovih skladb v Varšavi in dosegla izredne uspehe. Lani je nadaljevala študij v Parizu, kjer je imela tudi več samostojnih koncertov. V marcu pojde na koncertno turnejo po Norveškem. V njeni izborni tehniki, v odličnem glasbenem spominu, v plemenitem prednašanju so dokazi posebne nadarjenosti in vzbujajo upanje, da bo mlada pianistka žela še velike uspehe, česar ji od srca želimo.

Javni dogodki, ki morajo zanimati tudi žene

Doma:

Narodni praznik Slovencev. Na Svečnico so v Ljubljani slovesno praznovali dvajsetletnico Cankarjeve smrti. Ta jubilej so združili s praznovanjem dvajsetletnice, odkar

igra Slovenska drama v lastnem gledališču. Dopoldne je bilo odkrito Cankarjevo poprse v veži Drame, pomemben govor pa je imel pisatelj France Koblar. Nato je bila v dramskem gledališču slavnostna akademija,

zvečer pa so igrali žal še vedno aktualno Cankarjevo igró «Hlapci». V Mariboru so proslavili spomin na Ivana Cankarja na ljudski univerzi s predavanjem profesorja A. Slodnjaka in z recitacijami režiserja Cirila Debeveca.

Važen kulturni dogodek. V Celju so prvič zborovali slovenski zgodovinarji, ki so razpravljali o nalogah naše zgodovinske znatnosti in o metodi dela.

Spomin devetdesete obletnice smrti našega največjega pesnika Franceta Prešerna je ljubljanska mestna občina proslavila s tem, da je razdelila več književnih nagrad. Te nagrade so prejeli med drugimi tudi Alojzij Gradnik, Miško Kranjc, Tone Seliškar.

Za obrambo slovenske obmejne posesti. V Ljubljani so ustanovili narodno-obrambno zadružno «Domovina», ki ima namen varovati našo obmejno posest, gospodarsko reševati naše obmejne gospodarje in kupovati ogrožene kmetije in posesti na naši severni meji.

Posnemanja vredno: V Murski Soboti se je osnoval na pobudo Ciril-Metodove podružnice meddruštveni odbor, ki ima namen skrbeti za agilnejše kulturno življenje in narodno-obrambno delo v Prekmurju.

Hrvatski narod je praznoval dvajsetletnico smrti Ante Radića, hrvatskega publicista in ideologa hrvatskega kmečkega gibanja. Leta 1900. je začel A. Radić izdajati kmečki list «Dom» ter organiziral kmečko stranko. Bil je brat Stepana Radića.

V Beogradu so ustanovili francosko-jugoslovansko gospodarsko zbornico, katere naloga je, pospeševati izvoz naših proizvodov v Francijo. Listi naglašajo pomen te ustanove ravno v času največjega razmaha Nemčije na jugovzhod, kjer hoče imeti vsekakor tudi Francija svoj vpliv.

Italijanščina na jugoslovanskih šolah. Hrvatski listi poročajo, da bo v začetku prihodnjega šolskega leta uvedena v vseh srednjih šolah našega Primorja italijanščina kot fakultativni predmet.

Svet srbskih kulturnih društev je osnovan v Beogradu. — V programatičnem referatu na skupščini je rekel Vladimir Čorović, da je «90 odstotkov napak, napravljenih zadnjih 20 let s strani nacionalne in državne

politike, storjenih iz nevednosti, a komaj 10 iz zle volje.» Torej boj nevednosti!

Iz naše notranje politike. Vsa politična javnost v naši državi je pod vtisom padca vlade dr. Milana Stojadinovića, o kateri smo vedno znova brali, da je neomajna in da je ne more zrušiti nobena sila. Toda Stojadinović je hodil pot Jeftića in njegovih predhodnikov, zato tudi njegova usoda ni mogla biti drugačna. Kakor poročajo naši listi, je padel dr. Stojadinović predvsem, ker ni znal najti prave poti za ureditev hrvatskega vprašanja. Hrvatje slej ko prej ne popuščajo od svojih zahtev. Zanje velja geslo: svoboda je popolna, ali je ni. 15. januarja so se zbrali hrvatski poslanci na posvet v Zagrebu pod predsedstvom dr. Mačka in so sklenili, da se ne bodo udeležili sodelovanja v narodni skupščini. Sprejeli so ostro resolucijo, v kateri zahtevajo za hrvatski narod pravico do samoodločbe ter se sklicujejo na hrvatsko državno pravo. Z vlado, ki se je sestavila po volitvah, se ne bodo pogajali. Tako je bilo treba sestaviti novo vlado in mandat za to je dobil od kraljevskega namestnika dosedanji minister za soc. politiko in nar. zdravje Dragiša Cvetković. V novi vladi je več novih oseb, izpadle so pa vodilne osebe prejšnje vlade. Od Slovencev sta ostala v vladi ministra dr. Krek in Fran Snój. Predsednik nove vlade je Dragiša Cvetković, ki je dne 16. II. podal deklaracijo, po kateri si je nadela vlada za glavno nalogo doseči sporazum s Hrvati; glede zunanje politike pa da bo nadaljevala isto smer kot dosedaj. — Pot k sporazumu so po hrvatskih zahtevah svobodne in tajne volitve, svoboda tiska in zborovanj. Z izgradnjo teh zakonov je pooblastila vlada dr. Ružića, ministra pravde, ki je Hrvat. — Kot prvi ukrep Cvetkovićeve vlade so listi zabeležili odlok vsem podrejenim organom, da se morajo ustaviti vsa napovedana preganjanja in morebitni odpusti uradništva, ki je pri zadnjih volitvah delalo za listo dr. Mačka.

Banovinski svet se je sestel v Ljubljani dne 13. februarja, da prouči proračun dravske banovine za prihodnje finančno leto 1939/40. Ban dr. Natlačen je razpravljaj o gospodarskem načrtu Slovenije: banska uprava stremi za tem, da se dežela kolikor

mogoče hitro elektrificira. Dosedaj je deležnih te pridobitve 42% vsega prebivalstva Slovenije. Lani se je največ delalo na Dolenjskem, v Savski in Savinjski dolini. — Kmetijstvo ne napreduje tako, kakor bi bilo želeli. Slovenija je poljedelsko pasivna pokrajina in je treba zato zboljšati zemljo in način obdelave. V proračun so vsavljeni zneski za podporo kmetijstvu, sadjarstvu, živinoreji itd. — Glede šolstva je ban omenil, da bi bilo treba zgraditi nekaj novih šol, predvsem gimnazij v Celju, Murski Soboti, Mariboru in Ljubljani. V programu so tudi prosvetni domovi. — Slovenija plačuje 13'8% vseh davkov v državi prometnega davka celo 18%, dasi ima le 8% vsega prebivalstva Jugoslavije. Kako velika je davčna obremenitev Slovenije, je razvidno tudi iz dejstva, da plačuje pri nas povprečno vsak človek 1056 dinarjev na leto, v drugih banovinah pa le 580 dinarjev. — Za zboljšanje bolnišnic je najela banovina 60 milijonov din (kar je nedvomno veliko pre malo). — Novih davščin ne bodo uvedli.

Po svetu:

Politika velikih in malih držav se nadaljuje v znamenju medsebojnih obiskov, ki imajo seveda vsi prijateljski značaj, velikih govorov, v katerih vsi vodilni državniki zatrjujejo voljo ohraniti mir — ter v znamenju oboroževanja, ki zavzema blazen obseg.

Priy je oglašil nemški kancelar *Hitler*. Senzacionalne napovedi, ki jih je svet pričakoval, so izostale. Ponovil je le znane zahteve po prostoru na soncu, po kolonijah, ki da jih Nemčija mora dobiti, ker nemško gospodarstvo propada z avtoritarnim pomanjkanjem živčevja in surovin. Rekel je tudi, da so težko gospodarsko stanje v Nemčiji zakrivila demokratske države, ki hočejo nemški narod ugonobiti. Omenjal je ovire pri izvozu in poudaril, da Nemčija mora izvažati ali pa umreti. Naglasil je prijateljstvo do Italije — a zadovoljen je tudi z Jugoslavijo.

Ves svetovni tisk je omenil posebnost Hitlerjevega govora: da se ni prav nič dotaknil Sovjetske Rusije. Kmalu nato pa so brali, da je šla posebna gospodarska delegacija iz Nemčije sklepat v Rusijo trgovinsko pogodbo. Gospodarsko pomanjkanje je premagalo ideološko borbo Nemčije nasproti Sovjetski Rusiji.

Tudi — angleški ministrski predsednik *Chamberlain* se je oglašil. Rekel je, da je zveza s Francijo trdna, da je Anglija za mir, a da se kljub temu še nadalje oborožuje, dasi je že popolnoma pripravljena na vojno. — Tudi Anglija se pogaja s Sovjetsko Rusijo; dobiti hoče zagotovilo, da bo Rusija priskočila na pomoč, zapadnim demokracijam v primeru evropske vojne. Prav tako pa želi Anglija sodelovanja z Rusijo, Ameriko ter Francijo za obrambo svojih koristi na Daljnem vzhodu, kjer jih Japonska vedno bolj ograža.

Predsednik Združenih držav severne Amerike *Roosevelt* je napovedal, da je pogodba med Ameriko in evropskimi demokracijami sklenjena stvar ter da so meje Združenih držav na francoski meji. To je vzbudilo pri avtoritarnih državah silno ogorčenje, saj se zavedajo, kaj se pravi imeti tako močnega nasprotnika z neizčrpnimi denarnimi in drugimi gospodarskimi sredstvi.

Mussolinijev govor, ki je bil napovedan, je izostal...

Zunanji minister Italije *Ciano* je obiskal Jugoslavijo ožno prejšnjega predsednika vlade M. Stojadinovića. Njegov namen je bil, urediti medsebojne odnose držav na jugovzhodu ter zagotoviti njihovo nevtralnost v primeru spopada obeh evropskih taborov: če ima Italija zavarovano zaledje, bo lahko postavljala tudi večje zahteve napram Franciji.

Madžarski zunanji minister *Czaky* je potoval v Berlin, kjer se je Madžarska zavezala, da bo opustila vse, kar bi ne bilo v soglasju z nemško zunanjo politiko. Na svet italijanske vlade je pristopila tudi k zvezi proti kominterni.

Španska tragedija. Republikanska Španija se je morala umakniti iz Katalonije, nad katero je zavladal general Franco, ki je takoj ukinil vse svobode, ki so si jih Katalonci kot samostojna narodna skupina priborili v stoletja trajajočih bojih s španskim centralizmom. Katalonščina je kot drugi državni jezik ukinjena. (To je isto, kakor če bi odpravili slovenščino kot državni jezik.) Republikanci bodo nadaljevali borbo na osrednjem bojišču okrog Madrida — pravijo, da do zadnjega moža.

Naše žene pri delu

Ženska društva v Ljubljani so bila v februarju posebno delovna. *Splšno žensko društvo* je nadaljevalo s svojimi tedenskimi predavanji, namenjenimi materam, o čemur homo že poročali. — *Klub Primork* je po dolgem presledku zopet priredil svojo tradicionalno *Črno-belo reduto*, ki je bila gotovo med najbolj uspešnimi predpustnimi prireditvami in je imela lep materialen uspeh, kar bo Klubu v izredno pomoč pri njegovem znaniem humanitarnem delu. — *T. K. D. «Atena»* je priredila tudi letos na pustno nedeljo svoj običajni *«Otroški ringaraja»*, ki žanje vsako leto najlepše uspehe. — Novo ustanovljeni *ženski odsek «Soče»* si je umislil kot vir dohodkov za svoje nar. obrambno delovanje tedenske plesne vaje in vse kaže, da bo dosegel svoj namen; vaje so prav dobro obiskane. — V Mariboru prireja *Žensko društvo materinski tečaj*, ciklus predavanj popularnih javnih delavk in delavcev. Predavanja se vrše v prostorih Ljudske univerze po objavljenem programu. O predavanjih homo še poročali.

(Prosimo vsa ženska društva, da nam javijo svoje prireditve, ker je lahko mogoče, da uredništvo katero prezre.)

Veseli napredek. Meseca februarja t. l. je naše dnevno časopisje zabeležilo za zgodovino slovenskega ženskega prodiranja v javno življenje in uveljavljanja ženskih talentov dve zanimivi in razveseljivi dejstvi, razveseljivi zlasti v tem usodnem času, ko se zdi, da mora stati žensko gibanje bolj na braniku svojih doslej priborjenih pravic, kot da bi si moglo v zdravem in uspešnem boju še dalje utirati komaj začetni in začrtani pot. Ga. Boža Kuharjeva se je kot prva ženska v Jugoslaviji po dovršenem pravu posvetila notarjatu, opravila odvetniški izpit in se udelejštuje sedaj kot *notarska pripravnica* v pisarni svojega očeta v Ljubljani. V Krakovu na Poljskem pa je po niti polletnem izpopolnjevanju svojih slavističnih študij, ki se jim je prej posvečala na ljubljanski univerzi, postala *lektorica* slovenščine na tamošnji univerzi Ljubljančanka gdč. *Rozka Štefanova*.

Boj nepismenosti med hrvatskimi ženami: «Seljačka sloga», ki je uspešno orga-

nizirala pokret za pobijanje nepismenosti na Hrvatskem, je pred kratkimi sklicala veliko javno zborovanje, z namenom, da se prizna ženi pravica do pismenosti in da se postavi pokret za pismenost pod žensko kontrolo. Skupščine, ki sta ji načelovala znani politični delavec Rudolf Herceg in gospa Mačkova, so se udeležile mnoge ženske in socialno prosvetne organizacije. V resolucijah izjavljajo, da imajo vsi ljudje, moški in ženske, prirodno pravico do prosvete in pismenosti. Zato zahtevajo ustanovitev ženskih sporednic na osnovnih šolah. Nepismene žene, ki so že odrasle šoloobvezni dobi, pa bodo privatno poučevale posameznice na svojih domovih; učne potrebščine jim bo preskrbel organizacija. Do novega ljudskega popisovanja leta 1941. ne sme biti med hrvatskim ljudstvom več kot 10% nepismenih, pri čemer je treba žene upoštevati prav tako kakor moške. Statistika namreč dokazuje, da je 90% hrvatskih kmetic nepismenih!! Ali je kaj takega res mogoče?

Hrvatske žene za obrtno vaje. Na lanski skupščini Jugoslovanske ženske zveze so zborovalke proučavale tudi žalostno socialno sliko obrtnega vajeništva, posebno ženskega. Poleg gospodinjinskih pomočnic so obrtne vaje prav gotovo tista skupina, za katero so se organizacije, oblasti in posamezniki najmanj zanimali. Pri nas se je bil za ta dekleta začel zanimati ženski pokret, toda vsi poizkusi so se izjalovili spričo nasprotnojočega zadržanja mojstric. Obrtne vaje, ki izhajajo večinoma iz siromašnih slojev, rastejo, se uče in dozorevajo v pomočnice brez tople ljubezni, v pomanjkanju, brez dobrohotnega nadzorstva in vodstva, večkrat pod izkoriščevalnimi mojstricami. Ko se dokopljejo do pomočniškega, pozneje do mojstrskega izpita in se osamosvoje, se spričo take pomanjkljive vzgoje ne morejo povzpeti do višje moralne ravni. Brez ozira na nekdanje mučenje laštne vajeenske dobe tudi same postopajo tako brezsrčno s svojimi vajenkami.

V zadnjem času so se začele zavzemati za to mladino Hrvatice. Na pobudo znane publicistke in politično prosvetne delavke dr. Zdenke Smrekarjeve so ustanovile novo

društvo «Hrvatska majka» z namenom, da pomagajo v prvi vrsti obrtnim vajenkam po zgledu «Hrvatskega radiše». Kaj je namen društva? «Hrvatska majka» ne bo društvo, ki bi pomagalo sirotam samo od časa do časa, temveč bo neprestano skrbelo za žensko siromašno mladino s kmetov in iz mesta. Nastanilo jo bo tako, da bo njena telesna in duhovna vzgoja v rokah društve-

nih članic. Poleg tega bo društvo z raznimi akcijami in prireditvami zbiralo sredstva za zgradbo «Doma Hrvatske majke», kjer bo mesto za ono žensko mladino, ki ne dobi zavetja drugod. «Društvo ima izrazito narodno oznako in se bodo pod okriljem te organizacije vzgajale dobre Hrvatice in matere»; pišejo listi.

*

Po ženskem svetu

Češkoslovaške žene v novi državi

V kritičnih berchtesgadenskih in monakovskih dneh so se češkoslovaške žene* izkazale hrabre in močne; brez tarnanja in s samozatajevanjem so takoj prevzele najodgovornejše naloge. Te žene, ki so bile v onih dneh pripravljene, da žrtvujejo domovini, kar jim je najdražje, lastno življenje in življenje svojih mož in otrok, te žene vidimo po katastrofi zopet neomajne in čuječe. Njih jok je kmalu utihnil, razumele so nemoč solza in obupavanja, in spoznale, da se bodo iz današnje bridke nesreče dvignile v boljšo bodočnost le s pripravljenostjo do novih, morda brezmejnih žrtev, s pokornostjo narodu, z duševno hrabrostjo in neumnim delom. Te žene poznajo svoj zdravi, delavni in izobraženi narod, ki je zvest mislim in načelom slavne preteklosti, ter so trdno uverjene, da tak narod ne more propasti. Ni ga dela, ni je žrtve, ki bi bila takemu narodu pretežka. Zato je Narodna ženska rada (Čsl. ženska zveza, ki združuje nepolitična ženska društva in ženske strokovne organizacije) v septemborskem proglasu izjavila svojim članicam: «O veliki noči smo se obračale do vas z geslom: pravica zmaguje. Vztrajno verujemo v veljavnost tega gesla, če tudi ga sedaj ograža surova sila. Temu geslu danes še dodajamo: ljubezen zmaguje. Največja žrtev in drobno vsakdanje delo, posvečeno z ljubeznijo, ostajata večni vrednosti.» Ta proglas je segel čutečim češkim ženam globoko v srce. Po katastrofi jih vidimo, kako nadaljujejo svoje delo, brez smeha na ustnih, toda s trdno voljo, da bi čim izdatneje uveljavile svojo pomoč. Ne ozirajo se nazaj, izdajstva in nepravičnosti, zagrešene nad hrabrim, številčno malin narodom, nočejo več premišljati.

Ohraniti hočejo le svojo notranjo silo, neomajano v načelih poštenja in pravičnosti do kogar koli.

V ospredju vseh koristi prenavljajoče se države so pač gospodarska vprašanja. Organizirane in neorganizirane češkoslovaške žene ne kažejo le zanimanja za težave, temveč hočejo tudi pomagati pri reševanju. Za prvo svojo nalogo smatrajo dolžnost skrajnega varčevanja pri vseh stvarnih dobrinah. Pri tem so si sveste novih socialnih nalog ter čutijo, da morajo skrb za lastno družino razširiti v skrb za skupnost. Pomagati morajo zlasti beguncem, ki so začasno brez doma in v večji stiski kakor one same in njih družine.

V socialnih in gospodarskih skrbih pa nikakor ne zanemarjajo kulturnih nalog. Ideja, knjiga, gledališče, pesem — vse to je tudi v najtežjem suženjstvu dvigalo narod in ga spajalo. Zato se češke žene tudi danes obračajo k svojemu narodu s trpečim srcem: s pesmijo k srcu, s srcem k domovini...

Žena z globljim občutjem in mišljenjem ve, da ni snov, nego duh, ki zmaguje; da živi narod, čeprav izdan in ponižan, še dalje v svojih velikih mrtvih in živih ljudeh, v svojem geniju, v človeški vrednosti vsakega zavednega državljana. Tudi majhen narod je lahko velik v svojih nraevstvenih načelih in lahko prispeva k zgradbi višje človeškosti.

Tako hočejo češke žene vzgajati svoje otroke za narod, za njegovo bodočnost: da bodo uspešno in pošteno delali za domovino, pa tudi umirali zanj, če bo treba.

Enakopravnost češkoslovaških žen je pač zajamčena v prejšnji ustavi, ne pa še v življenjski praksi, saj je imel njen razvoj premalo tradicije. Narodna ženska rada smatra za svojo dolžnost, da posveča temu vpraša-

nja podvojeno pozornost in varuja, da se raven ženske izobrazbe ne zniža. V tisku so se kmalu pojavili članki mladega pokreta z obsežnim programom za novo zgradbo republike. Med temi sestavki je bil tudi članek «Solstvo» s posebnim odstavkom o ženskem študiju: «Ženski izobrazbi bo posvečena posebna pozornost z otvoritvijo šol za posebne ženske poklice. Posebna skrb bo veljala vzgoji deklet za materinstvo in domače gospodinjstvo. Visokošolski študij je za ženo odveč, zato se ho odredila stroga izbira, ki bo dovolila študij le resnično nadarjenim». Ta odstavek je vzbudil med naprednimi ženskami veliko ogorčenje in jih vzbudil k novemu boju za ženske pravice. Ženska Narodna rada opozarja na škodljive in neizbožne posledice podobnih sprememb ne samo za žene, nego tudi za narodno celoto in državo. Napreden narod potrebuje čim več izobraženih žen, posebno pri delu za utrditev narodne samozvesti.

Težki finančni položaj republike je sprožil vprašanje o pridobitnem delu žene. Različni predlogi za odpuščanje žen iz javne službe so javno mnenje zelo razgibali. Narodna ženska rada je podrobno razpravljala o vseh načrtih in sprejela sledeče načelo: Vsi ukrepi se morajo storiti na podlagi objektivnega uvaževanja in pravičnega upoštevanja vseh slojev prebivalstva. Ozirati se je treba na škodljive narodnogospodarske posledice, ki bi nastale z odstranjevanjem žene iz poklicev, pa tudi na škodo v kulturnem območju. Da so imele žene, in posebno še poklicne žene, znaten del v umetniški kulturi naroda, dokazujejo statistike, založbe, ki

pričajo, da so glavne odjemalke knjig žene, in to ne samo v naši republiki nego po vseh drugih državah (statistike tvrdke Borovy za leto 1932!).

Veliko delavnost je pokazala Narodna ženska rada v dobi neizvestnosti in poraza zlasti pri svojih stikih z mozemstvom. Izvedla je obsežne akcije v korist države; dajala je mozemstvu pravilne podatke o takratnem položaju, pa vesti o možnosti produkcije in eksporta, da bi se navezali gospodarski in trgovski stiki. Pri tem delu pač lahko pomagajo mozemške ženske organizacije in posrednici, ki čutijo resnično zanimanje za usodo republike. Da je bilo takih za českoslovaškimi mejami mnogo, pričajo kopice dopisov z najtoplejšimi izrazi razumevanja in simpatij, ki so jih prejelo razne ustanove in tudi Narodna ženska rada.

Na spremenjenem licu Evrope in svoje ljubljene domovine se morajo sedaj českoslovaške žene prilagoditi novemu trpkemu življenju. To pomeni, da se tudi za bodočnost ne smejo bati hudih časov, polnih samozatajevanja in odrekanja. Ohraniti morajo jasno misel in razsodnost ter se ne smejo vdajati malodušju. Ko hi v naši dobi živel pesnik Nekrasov, ki je tako čudovito pisal o ruskih ženah, kako bogat snov za svoje občudovanje bi imel v delu in pozitivnosti českoslovaških žen. M. A. M.

Slovaške žene so izgubile svojo voditeljico, znano in res zaslužno *Heleno Marothy Seltesovo*. «Ženski Svet» je obširno pisal o njej v febriku 1935.

Nove knjige

Spol in usoda. Pred nedavnim časom je izšel II. del knjige «Spol in usoda», ki jo je spisala Angela Vode, vsemu slovenskemu ženstvu dobro znana javna delavka in borilka za ženske pravice. Prvemu delu te knjige, ki je izšel predlanskim, se je pridružil sedaj še drugi, zaključni del. Docim razpravlja pisateljica v prvem delu o usodi žen, v kolikor je zavisna od njenega spola, do zakona, se havi v tem delu v pretežni večini z žensko usodo v zakonu. Izhaja iz zgodovinskega razvoja zakona do današnjih dni

ter skuša pokazati, kako se je s človeško družbo izpreminjala oblika zakona in z njim tudi položaj žene v zakonu. Slika, ki jo nudi tak zgodovinski prikaz, gotovo ni razveseljava, bodrilno pa ostaja dejstvo, da se je z naraščajočim kulturnim napredkom vendarle počasi boljšala tudi ženina usoda v zakonu. Lahko trdimo, da je najvernejši znak prave kulture naraščajoče spoštovanje ženske od strani moških in splošnih družabnih ustanov. Pisateljica nam ne prikriva žalostne resnice, da je v takozvanih kulturnih deželah

še vedno preveč lažne kulture, ki s prozorno tančico komaj zakriva svojo barbarsko preteklost. Preko prirodnih osnov zakona povdarja važnost duševnih vezi med zakoncema, zlasti v novejšem času, ko se je ženska, pritegnjena na razne načine k pridobitnemu delu, tudi duševno začela diferencirati. Nedvomno izhajajo odtod mnogi vzroki, ki hrome skladnost modernih zakonov. Avtorica razčlenjuje s hvalevredno nepri stranostjo krivdo moških in žensk, v kolikor je sploh mogoče govoriti o krivdi. Njena življenjska opazovanja in nasveti bodo marsikje blagodejno vplivali na razmerje v onih zakonih, kjer se je med zakoncema ohranila vsaj želja po lepšem sožitju.

Posebno pozornost posveča problematiki poklicnega ženskega dela, ki je postalo zaradi sodobnega gospodarskega razvoja nujno. Vpoštevaje to nujnost je pa treba storiti vse da se delovne razmere tako izpremene, »da bo poslednja ročna delavka občutila v svojem poklicu etično silo dela, ki rodi v njej veselje do ustvarjanja«. Žal, da smo od tega ideala še zelo daleč ter da pomenja pridobitno delo v današnjih oblikah težko, včasih skoraj neznožno breme.

Dolžnost družbe bi bila, da olajša zlasti materam to težko breme če noče upropasti svoje najvažnejše celice — družine. Po

zelo tehtnih besedah o pomenu gospodinjskega dela prehaja pisateljica na pomen žene za družino; pri tem govori tudi o dolžnostih, ki jih ima država do družine. Tu pripoveduje, kako skrbje razne države za družinsko existenco, ter navaja programatične misli o družinski zaščiti, ki naj bi se uvedla vsepovsod.

Delo o modernem zakonu ne bi bilo popolno, če bi prešlo važno vprašanje o vzrokih zakonskih ločitev, o njihovih posledicah zlasti za otroke ter o razmišljanju, kako po možnosti preprečiti ta usodni korak.

Pri vseh poglavjih daje pisateljica tehtna navodila, bodisi gospodarskega ali psihološkega značaja, da bi se premagale z dobro voljo neštevilne težkoče, ki ogražajo danes srečno življenje naših družin.

Preprost in topel ton, s katerim se zavzema pisateljica za vse, ki trpe po lastni ali tuji krivdi, odlikuje knjigo s posebnim čarom. Zato bo knjiga prizadetim tudi v tolažbo, v boljše razumevanje njihove težke usode, predvsem pa ne bo podžigala strasti nasprotstev, marveč blažila duhove in jih krepila v težnji po večji solidarnosti in medsebojnem osrečevanju.

Tako se tudi ta knjiga Angele Vodetove uvršča med prvi dve z namenom, lajšati gorje, ki tako usodno bremeni nad sodobnim človeštvom.

Vse tri dosedanje knjige Angele Vodetove, »Žena v sedanjí družbi« ter oba dela »Spola in usode«, predstavljajo za slovensko žensko neizčrpen zaklad času primernih pobud in programatičnih misli. Pisateljica je razčlenila z ženskega gledišča današnje slovensko družbo ter postavila razvojno prognozo vsem ženskim slojem in vsem starostnim stopnjam. Ni je ženske, ki bi ne našla v njih koristnih napotkov za svoje življenje. Zlasti pa morajo biti avtorici hvaležne javne delavke po najrazličnejših ženskih društvih. Daleč od vsake neživljenjske romantike, brez neplodnega krasnoslovljenja, kaže Vodetova slovenskim ženam današnji njihov položaj. Njenega prikaza ne moti sentimentalnost, a tudi kljub mnogim trpkim resnicam nikjer ne izzveneva v malodušni pesimizem. Kakor je sama vsekdar pripravljena prijeti za delo tam, kjer je pomoč najnujnejša, tako je tudi njen življenjski pogled

vedno optimističen, tudi tam, kjer se zdi, da je sleherni trud zamen.

Vse, ki smo čitale in se poglabile v ta dela, vemo predobro, da se moramo pisateljici zahvaliti za marsikatero pobudo. Količkor je čtivo preprosto in lahko, toliko je prepričevalno in bodreče. Vse kar teži naše življenje, a ostane često v trpkem občutku zagrenjenosti neizgovorejno v nas dobiva v teh knjigah preprosto, a jasno podobo.

Zgodovinsko razvojno in sociološko aktualno nam prikazuje pisateljica današnji ženski položaj. S to metodo pa nam odkriva razvojne možnosti slovenskega ženstva, kar posebno lepo razsvetljuje s primerjanjem našega položaja z bolj zaostalimi ali bolj naprednimi deželami. Pri tem ostaja vedno dosledna: iz vsake trpke obsodbe ki ni nikdar feministično pristranska, ampak zadeva po potrebi prav tako moško kakor žensko krivdo, se čuti težnja po pravični in moralni ureditvi človeške družbe. Ker pa pisateljica ne spada v krog determinističnih dogmatikov, se obrača s svojo vzgojno besedo predvsem na ženo samo, da bi jo prepričala, kako so že davno minili časi, ko je smela prepuščati oblikovanje svoje usode izključno moškim «protektorjem» in razvoju časa. Na svojem osvobojenju in napredku mora vsakdo delati sam in zato bo tudi žena deležna le one svobode in priznanja, ki si ga bo priborila s socialno in osebno vzgojo nad samo seboj. Vse kulturne pridobitve narodov in poedincev propadajo pri najmanjši reakciji, ako niso bile izvojevane v trdem boju, ki sta ga vodili boljše osebno spoznanje in trdna volja, da se uveljavi ta nazor za vsako ceno v privatnem in javnem življenju.

Pisateljica poziva nenehoma slovensko ženstvo, naj stopi v borbo prav tako proti lastnim nedostatom kakor proti socialnim krivicam, ki se gode kjerkoli in nad komerkoli. Krivice kvarijo ljudi, zato pomenja vsak boj proti krivicam istočasno tudi boj za javno in privatno poštenje in moralno ozdravljenje človeške družbe. In ker je ženska trpela v zgodovinskem razvoju nedvomno več krivic od moškega, je tudi njena samovzgoja nujnejša in potrebnejša, in to ne samo zanjo, marveč tudi za vso družbo, ker krivica ne izmaliči samo zapostavljeneja, ampak tudi zatiralca samega. Zato pomenja

navrstveni dvig vsakega posameznika tudi moralno pridobitev za vso človeško družbo.

«Delaj na samem sebi, če hočeš postati koristen tudi drugim!» bi bil primeren moto na čelu vseh treh knjig Angele Vodetove. Zaman iščemo slovenske žene v naši literaturi podobne publikacije. Zastonj bi listale tudi po drugih literaturah da bi našle toliko strnjeno podanih smernic za pravilno pojmovanje ženskega, zlasti našega ženskega gibanja.

V času ko je žrtvovanje posameznih javnih delavcev vedno redkejše, naj se naša ženska društva vse pogostejše obračajo v te knjige po nasvet in življenjski optimizem. Dragocena spoznanja, ki jih bodo iz njih črpala, jim bodo služila kot osvežujoče bodrilo za nadaljnje delo na vseh popriščih njihovega udejstvovanja, dala jim bodo pa predvsem objektivno merilo za lastno pravilno vrednotenje. Spoznavanje samega sebe je prvi korak za poboljšanje sebe in drugih. Sistematično razmišljanje o problemih ženske samovzgoje in socialnega dela je s temi publikacijami olajšano vsaki ženski in vsakemu ženskemu društvu. Prav v tem dejstvu vidim največjo vrednost teh knjig. Ne gre za problematiko tega ali onega vprašanja, ki je v delu načeto, marveč za važno resnico, da raste v slehernem človeku samozavest v pravem razmerju s pogumom, s katerim se upa pogledati brez pridržkov in olepšavanj svojemu notranjemu in socialnemu stanju v obraz.

Njene knjige so izpoved moderne «feministke», ki hoče preko vzgoje in boljšega položaja žene doseči večjo srečo za ves narod.

Pavla Mrak

Almanah Društva hrvatskih književnic

Društvo hrvatskih književnic je izdalo pod uredništvom znanih hrvatskih pisateljic Božene Begovičeve, Zdenke Jušić-Seunikove in Vere Luketičeve prvo številko I. letnika tromesečnika «Almanah društva hrvatskih književnic».

Program, ki so si ga zastavile izdajateljice, je zelo širok in daje sodelavki priložnost, da pomaga pri iskanju izhoda iz kaosa, v katerem se nahaja današnji človek, in tako dokaže svojo sposobnost. Od nje same bo

odvisno, v koliko bo v resnici doprinesla k rešitvi raznih vprašanj, k novemu boljшему življenju in h kulturnemu dvigu celokupnosti. Važno je, da žena kot nov kulturni faktor doprinese resnično svoj pogled na življenje, svoje nazore o njem, svoja občutja. Kajti sele skupno bosta oba, moški in ženska, našla in dosegla cilj, ki je edini vreden človeka — ono obliko življenja, ki bo slehernemu posamezniku, bodisi moškemu ali ženski, nudila kar največ možnosti, da sebe kot osebnost vsestransko razvije do poslednjih možnih mej.

S prvo številko «Almanaha», ki obsega sto strani, so se izdajateljice skušale verno držati svojega programa. Poleg krajših novel in pesmi različnih hrvatskih literatov pri naša «Almanah» zanimiv izveček iz študije Zlate Peričeve o «Psihologiji kmetijske žene», članek Elze Kučere o «Življenju in delu Camille Lucerne», ene največjih hrvatskih žen, ki je zlasti po svojem znanstvenem delu znana tudi v inozemstvu, posebno v Nemčiji (po študijah o Goetheju). Poleg tega je omenbe vreden še članek Ivane Fischerjeve o «Dori Pejačevićevi», naši edini kompozistki, ki je napisala večja orkestralna dela, katera danes igrajo ne le pri nas, marveč tudi v inozemstvu, ter članek Stanke Vrnjanine o «Reformi muzikalnih izraznih sredstev».

Literarni del «Almanaha» ima hote ali le slučajno, enoten ton. Skoraj vsi prispevki prikazujejo hrvatskega kmeta, njegovo socialno utesnjenost in njegovo borbo za življenje na rodni grudi, borbo, ki je deloma sprico skoposti zemlje, deloma radi prirodnih katastrof, neznanja in neracionalne obdelave zemlje skrajno težka. Toda čeprav vsi prispevki umetniške niso ravno na višku, veje iz vseh topla ljubezen do človeka in zemlje. Pesmi v «Almanahu» imajo bolj individualen ton, dasi se tudi v njih čuti nagajenje k socialnim motívom. Po vsem tem se zdi, da posveča sodobna hrvatska pisateljica posebno pozornost našemu, predvsem kmečkemu človeku, da dojemá važnost vprašanj, ki so v zvezi z njim, in da poizkuša iz narodove duše dvigniti one zaklade, ki so se v njej nabirali tekom stoletij in ki so naši

svoj edini umetniški izraz v narodni pesmi in v vezenini.

M. Korenova

Knjige, ki obravnavajo naš najvažnejši problem. To je problem *naše vasi*. Obupne razmere, v katerih živé naši kmetje, naši vinčarji ter drugi naši rojaki, ki se kakor koli preživljajo z delom, ki je v zvezi z zemljo in njenimi plodovi, so izzvale nekatere naše poedince in tudi že skupine, da so se začeli baviti s temi problemi z vso resnostjo, ter se ne zadovoljujejo s praznimi frazami o visoki kulturnosti našega kmeta ter z romantičnimi slavošpevi lepote kmečkega življenja. To so tisti, ki zahtevajo, da se problem začne zdraviti pri korenini, to je z gospodarsko, socialno in higijensko obnovo naše vasi.

Poleg nekaterih študij iz prejšnjih let smo dobili zadnje čase več dragocenih del, ki se znanjajo široo javnost in merodajne činitelje s temi perečimi vprašanji. Tako je Socialno ekonomski inštitut v Ljubljani pred kratkim izdal dva zvezka «O socialnih problemih slovenske vasi», kjer razpravljajo strokovnjaki o *zdravstveni preureditvi našega, o prehrani, prebivalstva ter vohče o življenjskem položaju našega kmeta, o poljedelskem delavstvu v Sloveniji* ter posebej o *zaposlitvi kmečkega prebivalstva*. Vse razprave so podprte s statističnimi dokazi.

S problemi, ki so v notranjem odnosu s temi vprašanji, se bavi tudi pomembno delo «Zdravje v Sloveniji», ki ga je izdal Higijenski zavod v redakciji dr. Iva Pirca.

Poznavalec naših obmejnih krajev *Jože Kerencić* je pa izdal razpravo «Zemljiški odnos v Jeruzalemskih gorah», delo, ki je plod skrbno zasnovanega raziskovanja o pogojih preživljanja ljudstva na tem kosčku slovenske domovine. Odpre nam pa tudi precej nevesel pogled v naše narodnostne razmere, saj pripada ena petina vinogradov v tem okraju razni gospodi izven naše države.

Ta vprašanja mora poznati vsak komur je mar napredek našega naroda in države. Zene! zavedajmo se, da se ne smemo z brezobzirnostjo izključiti iz tega občestva!

A. Podetova

Spoštovana gospa!

Za pomlad si morate obnoviti svojo garderobo. Novi vzorci krasnih modnih barv že prihajajo na zalogo
Pridite pogledati in pomnite, da kupite pri nas za sé in za družino vse vrste tkanin vedno dobro in poceni

Manufaktura Novak / Ljubljana
Kongresni trg 15, pri Nunski cerkvi

Mestna hranilnica Ljubljanska

ima
lastnih rezerv okoli Din 25,000.000.—
Nove in oproščene vloge
Din 195,900.000.—
so vsak čas izplačljive brez vsake omejitve
Za vse obveze hranilnice jamči
mestna občina Ljubljanska

*Kupujte pri tvrd-
kah, ki oglašajo v
našem listu in skli-
cujte se pri tem na
dotični oglas*

Sveže najfinejše
norveško

ribje olje

iz lekarne

dr. G. PICCOLIJA V LJUBLJANI

se priporoča bledim
in slabotnim osebam

Oddajajo se zdravila na recepte za
vse bolniške blagajne

LJUBLJANSKA KREDITNA BANKA V LJUBLJANI

Podružnice:

Beograd, Celje, Kranj, Maribor, Ptuj,
Rakek, Slovenjgradec, Split, Šibenik,
Zagreb

se Vam priporoča za izvrševanje vseh bančnih poslov

Sprejema vloge na knjižice in tekoče račune
proti najugodnejšem obrestovanju, finansira in-
dustrijo in trgovino, izvršuje nakazila v tu- in
inozemstvu, kupuje in prodaja valute, devize,
vrednostne papirje itd.

Mlade matere,

ki pripravljate perilo za svojega
novorojenčka, naročite si pri nas
polo s 25 modeli in kroji za

vse perilo, ki ga potrebuje novorojenček

Z naročilom pošljite **Din 5.—**; lahko tudi v znamkah

*Redno plačevanje naročnine je
glavni pogoj za obstanek lista,
pa tudi za njegov razvoj!*
